

**rijksuniversiteit
groningen**

**faculteit ruimtelijke
wetenschappen**

De identiteit van Hoogezand-Sappemeer

Een onderzoek naar de eenduidigheid van de identiteit van de gemeente
Hoogezand-Sappemeer

Naam: Martine Mollema

Studentnummer: 1881485

Begeleider: Prof.dr. D. Strijker

Datum: 20 januari 2014

Samenvatting

De gemeenten Hoogezand en Sappemeer zijn in 1949 samengevoegd tot één gemeente Hoogezand-Sappemeer. De gemeente Hoogezand-Sappemeer bestaat uit verschillende dorpen. Dit onderzoek gaat over de identiteit van de gemeente Hoogezand-Sappemeer volgens de inwoners van de gemeente. De centrale vraag is of de gemeente een eenduidige identiteit heeft. De hoofdvraag van dit onderzoek is dan ook: In hoeverre kennen inwoners van verschillende delen van de gemeente een eenduidige identiteit toe aan de gemeente Hoogezand-Sappemeer?

Door middel van enquêtes is aan respondenten uit de gemeente gevraagd hoe ze hun woonplaats benoemen en wat voor eigenschappen ze aan hun woonplaats toekennen. Met behulp van interviews met bestuurders van dorps- en belangenverenigingen van de verschillende dorpen, is er dieper op de achtergrond van deze kenmerken ingegaan. Dit wordt vervolgens vergeleken met wat de gemeente en de VVV uitdragen als identiteit van de gemeente Hoogezand-Sappemeer.

Wat opvalt aan de verzamelde data is dat hoewel er verschillen zijn tussen de dorpen, er met name kenmerken worden genoemd door de respondenten, die aangeven dat het prettig wonen is, met een ruim aanbod aan voorzieningen in een mooie omgeving. Dit komt overeen met de identiteit die de gemeente graag wil hebben en wat ook de VVV aangeeft als zijnde de identiteit van Hoogezand-Sappemeer. Wel blijkt uit de antwoorden van de respondenten op de vraag wat hun woonplaats is, dat men over het algemeen liever niet onder de algemene noemer 'Hoogezand-Sappemeer' wordt geschaard.

Hoewel de inwoners dus belang hechten aan de eigenheid van hun dorp, komen de karaktereigenschappen van de verschillende dorpen zodanig overeen dat er tot op zekere hoogte te spreken is van een eenduidige identiteit van de gemeente Hoogezand-Sappemeer.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk:	Bladzijde:
1. Inleiding	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Probleemstelling	5
1.3. Gebiedsbeschrijving	6
1.4. Opbouw thesis	9
2. De samenvoeging van de gemeenten Hoogezand en Sappemeer	11
3. Plaatsen en een eenduidige identiteit	13
3.1. De identiteit van een plaats	13
3.2. 'Place-identity'	13
3.3. Belangen	14
3.4. Een eenduidige identiteit van een plaats	14
3.5. Conceptueel model	16
4. Methodologie	17
4.1. Onderzoeksmethode	17
4.2. Ethiek	19
4.3. Analyse	19
5. Resultaten	22
5.1. Hoe benoemen de inwoners hun woonplaats?	22
5.2. Hoe beschrijven de inwoners de identiteit van hun woonplaats?	26
5.3. Gemeentelijk beleid over de identiteit van Hoogezand-Sappemeer	33
5.4. De identiteit van Hoogezand-Sappemeer volgens de VVV	34
6. Conclusie	36
7. Literatuurlijst	37

Bijlagen

1. Bevolking in Hoogezand-Sappemeer, 1 januari 2013	39
2. Percentages laag en hoog inkomen in Hoogezand-Sappemeer, 2011	40
3. Enquête	41
4. Resultaten enquête	43
5. Achtergrond respondenten enquête	46
6. Getelde steekwoorden in de interviews	48
7. Volledig overzicht tabellen statistische toetsen	49
8. Overzicht opmerkingen peer review	53

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In 1949 zijn na vijf eerder mislukte pogingen de gemeenten Hoogezand en Sappemeer uiteindelijk toch samengevoegd tot de nieuwe gemeente Hoogezand-Sappemeer. Tijdens de zes vergeefse pogingen was de gemeenteraad van Sappemeer tegen de samenvoeging en stelde de gemeenteraad van Hoogezand zich over het algemeen neutraal tot positief op (Bos, 1999).

Inmiddels zijn de twee gemeenten ruim 64 jaar samen en lijkt de strijd tussen Sappemeer en Hoogezand al jaren voorbij te zijn. Maar heeft de gemeente Hoogezand-Sappemeer eigenlijk wel een eigen identiteit? Of zal Sappemeer altijd anders blijven, zoals de zanger Johan Raspe bezingt in ‘Sapmeer is aans’ ([Youtube](#), 2011)?

1.2. Probleemstelling

Het vormen van een identiteit staat in verband met het institutionaliseren van een regio (Paasi, 2009). Aan de basis hiervan staan economische en bestuurlijke netwerken. De laatste fase is dat de nieuw geïstitutionaliseerde regio niet alleen stabiel is, maar ook uniek (Van 't Klooster et al., 2002). Wanneer een regio uniek is, is deze te onderscheiden van andere regio's en kan zo een eigen identiteit krijgen (Rijnks & Strijker, 2013; Zimmerbauer, 2011).

Uit mijn onderzoek zal blijken of de oorspronkelijk afzonderlijke dorpen in de gemeente Hoogezand-Sappemeer naast hun bestuur, ook hun identiteit delen. Hieruit blijkt of de dorpen samen de gemeenteregio Hoogezand-Sappemeer vormen, of dat ieder dorp vooral een regio op zich is. Dit leidt tot de hoofdvraag:

In hoeverre kennen inwoners van verschillende delen van de gemeente een eenduidige identiteit toe aan de gemeente Hoogezand-Sappemeer?

Om tot een antwoord op deze vraag te komen, gaat dit onderzoek in op de volgende deelvragen:

1. In welke mate speelde een gedeelde identiteit een rol bij de samenvoeging van de gemeenten Hoogezand en Sappemeer?
2. Is er sprake van gemeentelijk beleid met betrekking tot de identiteit van Hoogezand-Sappemeer en zo ja, hoe wordt dit tot uitvoering gebracht?
3. Wat voor identiteit van Hoogezand-Sappemeer draagt de VVV uit en op welke manier?

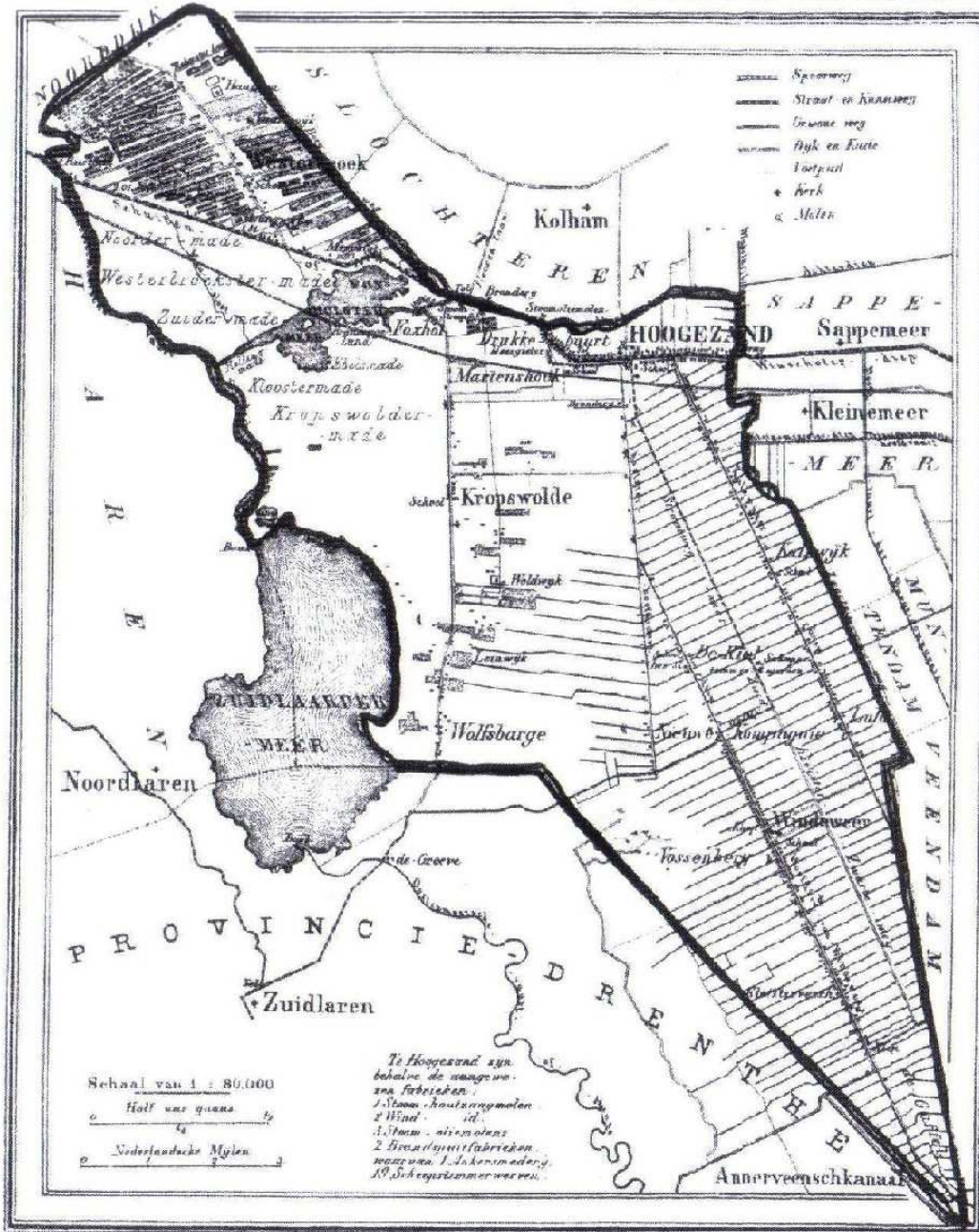
4. Hoe benoemen de inwoners van de dorpen in de gemeente Hoogezand-Sappemeer de plaats waar ze wonen?
5. Hoe beschrijven de inwoners van de dorpen in de gemeente Hoogezand-Sappemeer de identiteit van de plaats waar ze wonen?

1.3. Gebiedsbeschrijving

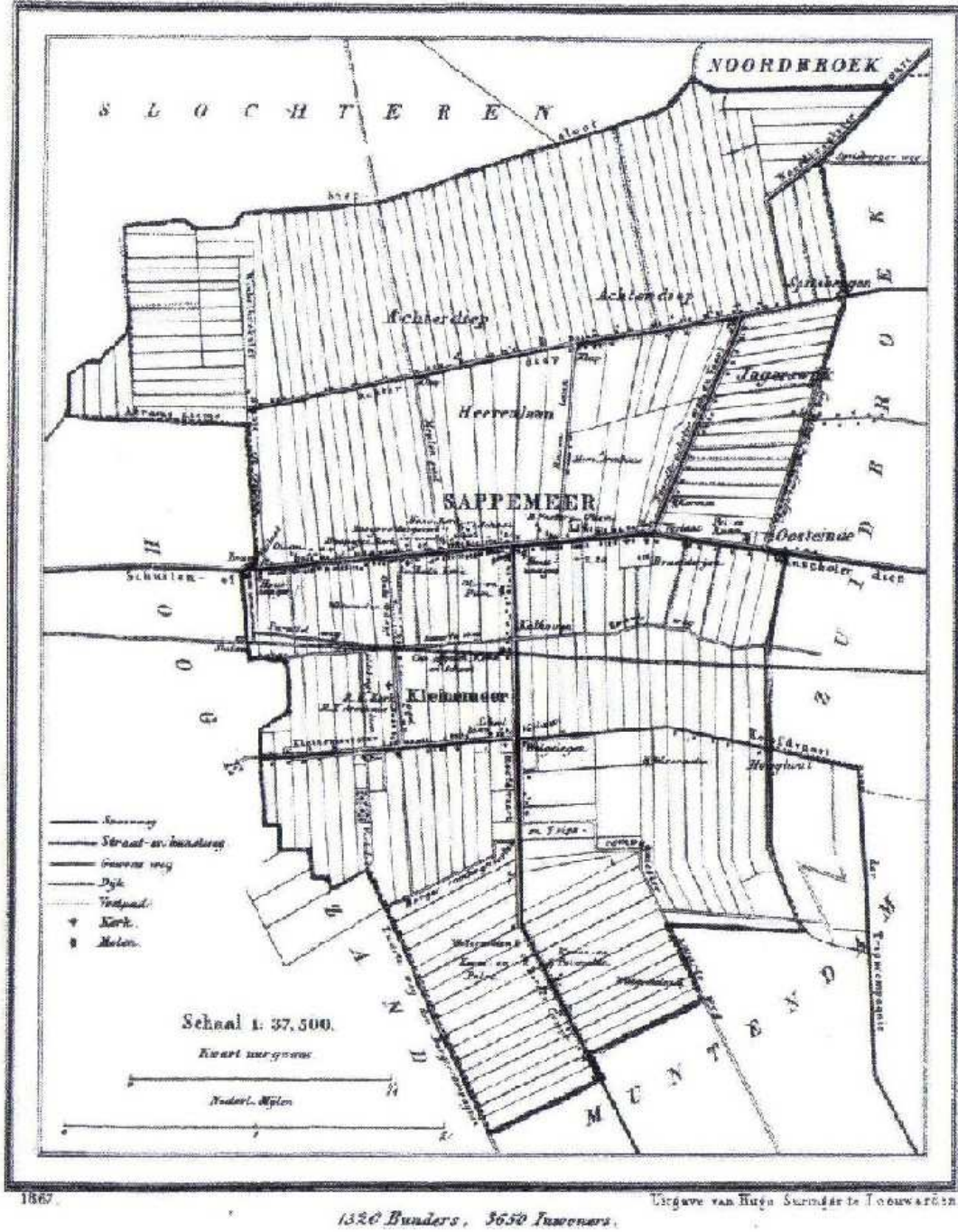
Hoogezand-Sappemeer vindt haar oorsprong in de 17^e eeuw. In die tijd werd er een start gemaakt met het op grote schaal ontginnen van het veen ten zuidoosten van de stad Groningen (Van den Broek, 2003). Voor deze ontginning werd een kanaal gegraven, wat nu bekend staat het 'oude' Winschoterdiep. Dit kanaal liep van de stad Groningen naar het Sappe Meer. Tijdens het graven kwamen de werkers een hoger gelegen strook zand tegen, het Hooge Sant.

Vanaf het einde van de 18e eeuw is er voor het eerst sprake van een gemeentelijke organisatie (Van den Broek, 2003). Hoogezand en Sappemeer vormden tussen 1808 en 1811 één gemeente (Bos, 1999). Omdat deze gemeente volgens de Franse voorschriften te groot was, werd het na 1811 opgesplitst in de gemeenten Hoogezand en Sappemeer. Na de Franse tijd bleef deze gescheiden indeling bestaan (Bos, 1999). Tussen 1827 en 1949 zijn er echter vijf mislukte pogingen geweest om de gemeenten Hoogezand en Sappemeer wederom samen te voegen. In hoofdstuk 2 staat de achtergrond van deze samenvoegingkwesie beschreven. In 1949 zijn de gemeenten Hoogezand en Sappemeer uiteindelijk weer samengevoegd tot één gemeente, namelijk Hoogezand-Sappemeer.

In figuur 1 en 2 zijn de gemeentekaarten uit 1867 van Hoogezand en Sappemeer opgenomen (Voerman, 2001). De ontginning is hier duidelijk op terug te zien, evenals het dubbel kanalenstelsel wat typerend is voor veenkoloniën met een industrieel karakter (Keuning, 1989). Dit kanalenstelsel, waar langs de hoofdvaart de industrie zich verzameld en aan de achterdiepen de boerderijen, bepaald nog altijd het aangezicht van Hoogezand-Sappemeer.

Figuur 1: Gemeente Hoogezand in 1867 (Voerman, 2001)

Figuur 2: Gemeente Sappemeer in 1867 (Voerman, 2001)

In dit onderzoek worden met de termen Hoogezand en Sappemeer de dorpen bedoeld. De term Hoogezand-Sappemeer staat voor de gemeente Hoogezand-Sappemeer. Hoogezand en Sappemeer vormen samen met het dorp Martenshoek de kern van de gemeente (Gemeente Hoogezand-Sappemeer, 2013). Naast deze kern worden er nog vier dorpen onderscheiden, oftewel de buitendorpen. Met de term buitendorpen wordt in dit onderzoek verwezen naar deze vier dorpen, namelijk Foxhol, Kiel-Windeweer, Kropswolde, Waterhuizen/Westerbroek. De buitendorpen hebben net als Hoogezand en Sappemeer een historie in de turfwinning. In figuur 3 is de ligging van de dorpen in Hoogezand-Sappemeer weergegeven.

Hoogezand-Sappemeer is tegenwoordig een typische industriegemeente (Gemeente Hoogezand-Sappemeer, 2013; Keuning, 1989; Vos, 1999). Dit is terug te zien in de bevolkingssamenstelling en inkomens, zie bijlage 1 en 2 (Centraal bureau voor de statistiek, 2013). Mede vanwege de industrie en de lage inkomens heeft de gemeente te maken met een slecht imago, met name in de buitenwereld (Wonink, 2012).

1.4. Opbouw thesis

Na dit inleidende hoofdstuk waarin het onderwerp, de aanleiding en onderzoeksvragen zijn uiteengezet, volgt een hoofdstuk over de samenvoeging van de gemeenten Hoogezand en Sappemeer. Dit hoofdstuk beantwoordt de eerste deelvraag. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de voor dit onderzoek relevante theorieën en literatuur besproken en een conceptueel model gegeven. In hoofdstuk 4 komt de methodologie aan de orde. Hierin staat welke keuzes er gemaakt zijn bij de dataverzameling en –analyse en is er aandacht voor ethiek. Vervolgens worden in hoofdstuk 5 de resultaten van het onderzoek besproken en daarmee de overige vier deelvragen beantwoord. Hieruit volgt in hoofdstuk 6 de conclusie. Tot slot volgen de literatuurlijst en bronnen.

Hoogezand-Sappemeer

Legenda

- Begrenzing dorpen
- Begrenzing gemeenten

0 0,5 1 2 3 4 Kilometers

Figuur 3: Dorpen in Hoogezand-Sappemeer

2. De samenvoeging van de gemeenten Hoogezand en Sappemeer

Tussen 1808 en 1811 waren de gemeenten Hoogezand en Sappemeer één gemeente. Volgens Franse voorschriften was deze gezamenlijke gemeente echter te groot waardoor deze na 1811 gescheiden verder gingen (Bos, 1999). Van 1827 tot de uiteindelijke samenvoeging in 1949, zijn er vijf pogingen gedaan om de twee gemeenten weer samen te voegen.

De redenen hiervoor liepen uiteen, zie voor een uitgebreid overzicht het boek van Bos (1999). De timing van de samenvoegingdiscussies komt overeen met de zware levensomstandigheden net na de Franse tijd, de Eerste Wereldoorlog en de Tweede Wereldoorlog. Mogelijke overheidsbezuinigingen op bijvoorbeeld het ambtenarenkorps, te hoge gemeente- en armenlasten voor de burgers in Sappemeer en momenten waarop er een nieuwe burgemeester moest worden gevonden zijn voorbeelden van aanleidingen om de samenvoegingdiscussie weer te starten (Bos, 1999). Daarnaast probeerden beide gemeenten met grote projecten zoals een hoofdstation en een postkantoor, samen te werken. Dit lukte eigenlijk nooit, wat nadelig was voor de ontwikkeling van de gemeenten.

Dit soort aanleidingen werden door verschillende partijen aangegrepen om de samenvoeging weer op de agenda te krijgen. Soms door Gedeputeerde Staten of gemeenteraadsleden, maar ook burgers schreven brieven omdat ze voordelen zagen (Bos, 1999). Tijdens de vijf mislukte pogingen was de houding van de gemeenteraad in Sappemeer star en negatief uit angst om invloed te verliezen en dat grote voorzieningen weg zouden trekken of zich bij voorbaat niet meer zouden vestigen in Sappemeer. De gemeenteraad in Hoogezand stelde zich soms neutraal op in de samenvoegingdiscussie, “wij worden er niet beter van maar zien ook geen nadelen” (Bos, 1999 p.33), en soms positief.

Uiteindelijk werd bij de zesde poging de beslissing tot samenvoeging, door de buitenwereld genomen. Doordat de Tweede Kamer Hoogezand en Sappemeer zag als een historisch samengegroeid tweelingdorp (Van den Broek et al., 2003), werd er besloten tot een samenvoeging. Wat Hoogezand en Sappemeer zelf wilden, speelde deze keer geen rol.

De motieven van Sappemeersters om tegen de samenvoeging te zijn waren niet altijd even sterk. De achtergrond van deze motieven lag dan ook met name in het aloude gevoel dat Sappemeer zelfstandig was en kon zijn. Sappemeersters zagen in Sappemeer de Groningse karaktereigenschappen terug, namelijk onafhankelijk, besef van eigenwaarde en nuchterheid (Bos, 1999; Van den Broek et al., 2003). Daarom kon Sappemeer niet samengaan met Hoogezand volgens de meerderheid. Bij een samenvoeging zou de identiteit verloren gaan, oftewel: “Sap’meer was aans, is aans en zal altied aans blijven” (Bos, 1999 p.39). Vrije

vertaling in het Nederlands: Sappemeer was anders, is anders en zal altijd anders blijven. Er is in de literatuur niets bekend over dat Hoogezand dezelfde Groningse karaktereigenschappen wel of niet aanhing. Wel kan er voorzichtig geconcludeerd worden dat vanwege de houding van Hoogezand in de geschiedenis van de samenvoegingpogingen, dat Hoogezand blijkbaar minder of geen waarde hechtte aan deze karaktereigenschappen en dit maakte Sappemeer inderdaad anders.

Hoogezand en Sappemeer zijn Groninger Veenkoloniën (Van den Broek et al., 2003) en delen hun ontstaansgeschiedenis en lintdorpstructuur. Hoewel geschiedenis een middel kan zijn om een plaats te onderscheiden van een andere plaats en landschapskarakteristieken een belangrijke rol kunnen spelen bij het delen van een identiteit van een plaats (Zimmerbauer, 2011; Pollock & Sharp, 2007), is er in de literatuur over de samenvoeging niets te vinden over dat dit genoeg reden was om de twee dorpen één te laten voelen. Wat uiteindelijk echter de doorslag tot samenvoeging heeft gegeven is niet het gevoel van de dorpen zelf, maar het beeld van de buitenwereld over de dorpen, namelijk dat ze historisch samengegroeid waren en daardoor als één werden gezien.

3. Plaatsen en een eenduidige identiteit

3.1. De identiteit van een plaats

Zoals de hoofdvraag aangeeft, staat in dit onderzoek de identiteit van een plaats centraal. Identiteit kan omschreven worden als eigen karakter (Van Dale, 2013). Dat kan over mensen en dieren gaan, maar ook plaatsen kunnen een eigen karakter hebben. Een plaats heeft geen bewustzijn en kan dus niet zelf een identiteit creëren. Actoren kennen een identiteit toe aan een plaats en daarom is de identiteit van een plaats altijd sociaal geconstrueerd (Zimmerbauer, 2011). Door een bepaalde betekenis toe te kennen aan 'space' of ruimte, wordt het 'place' of plaats (Lewicka, 2008; Robertson, 2006).

Voor mensen is identiteit erg belangrijk. Identificatie met iets of juist niet met iets, stelt mensen ertoe in staat om zichzelf van anderen te onderscheiden, oftewel 'othering' (Rijnks & Strijker, 2013). Plaatsen kunnen een belangrijke rol spelen in het leven van mensen (Brislin, 2012; Pollock & Sharp, 2007; Robertson, 2006), of zoals Robertson (2006) concludeert, plaatsen versterken het besef van wie we zijn. Wanneer mensen zich verbonden voelen met een plaats, kennen ze die plaats bepaalde eigenschappen toe die verschillen van andere plaatsen (Zimmerbauer, 2011). Hierbij is dus sprake van 'othering'. Door dit toekennen van eigenschappen ontstaat de identiteit van een plaats (Paasi, 2003; Rijnks & Strijker, 2013). Deze eigenschappen kunnen vervolgens ook deel gaan uitmaken van de identiteit van de mensen zelf. Dit laatste is het concept van 'place-identity' in de psychologische zin (Lewicka, 2008).

3.2. 'Place-identity'

De identiteit van een plaats en 'place identity' zijn twee verschillende begrippen die niet met elkaar verward moeten worden. Proshansky (1978, p.155) omschrijft de definitie van 'place-identity' als volgt: "those dimensions of self that define the individual's personal identity in relation to the physical environment (...)". De identiteit van een plaats werkt daarmee dus twee kanten op. In de eerste plaats wordt door actoren een identiteit toegekend aan een plaats, vervolgens kan die identiteit een onderdeel worden van de persoonlijke identiteit van iemand die verbonden is aan de desbetreffende plaats.

In dit onderzoek is alleen de eerste stap van deze wisselwerking van belang, aangezien de toegeschreven identiteit van een plaats wordt onderzocht en niet de identiteit van de mensen in die plaats. Inzicht in deze wisselwerking tussen mensen en plaatsen is echter van

belang om een volledig beeld te krijgen van hoe identiteit, plaatsen en mensen precies samen werken.

3.3. Belangen

Het toekennen van een identiteit aan een plaats, gebeurt altijd vanuit een bepaald belang (De Pater et al., 2002). Bij dit toekennen spelen met name economische en politieke motieven een rol en het wordt door verschillende actoren, zoals bestuurders, burgers en commerciële partijen gedaan. Zo kan er, voor bijvoorbeeld commerciële doeleinden, een bepaalde identiteit van een bestemming gecommuniceerd worden door ‘place branding’ (Blichfeldt & Ren, 2011). Steden en regio’s gebruiken vergelijkbare tactieken om te laten zien dat zij een gunstig vestigingsklimaat hebben voor bedrijven of om er te wonen. Bij het institutionaliseren van bijvoorbeeld een nieuwe gemeenteregio, kan de gemeente een bepaalde identiteit promoten om zo eenheid te creëren voor de inwoners van de gemeente, maar ook voor de buitenwereld. In 1949 werd Hoogezand-Sappemeer zo’n nieuwe gemeenteregio, om die reden gaan de eerste twee van de deelvragen in op de politieke en economische motieven.

Wanneer een geproduceerde identiteit van een plaats geaccepteerd wordt, zullen meerdere actoren deze identiteit overnemen en gebruiken (De Pater et al., 2002) met als gevolg dat een plaats een sterke, breed gedragen identiteit krijgt. Hoe sterk deze identiteit ook is, er is nooit één identiteit voor een plaats. Dit komt doordat verschillende actoren verschillende belangen hebben, maar ook door de verschillende kenmerken van de actoren zoals ‘gender’, leeftijd, nationaliteit, werk, inkomen en persoonlijke interesses (Robertson, 2006). Deze verschillen zorgen voor diverse invalshoeken in het denken over identiteit, welke kenmerken belangrijk zijn en hoe iemand die vervolgens omschrijft.

3.4. Een eenduidige identiteit van een plaats

In de hoofdvraag wordt de eenduidigheid van de identiteit van een plaats genoemd. Met eenduidigheid wordt bedoeld in hoeverre mensen het met elkaar eens zijn over de identiteit van een plaats, niet dat de plaats slechts één identiteit kan hebben. Veel onderzoek dat naar ‘place branding’ is gedaan stelt dat één unieke identiteit van belang is om de boodschap die gecommuniceerd wordt goed over te laten komen (Blichfeldt & Ren, 2011; Ilbery et al., 2007). Blichfeldt & Ren (2011) geven in hun onderzoek een uitgebreid overzicht van de achtergrond van deze opvatting. Zelf concluderen ze dat meerdere kenmerken of identiteiten van één plaats geen probleem hoeft te zijn. Naar aanleiding van hun onderzoek naar een toeristische bestemming, stellen ze dat een meervoudige identiteit niet per se verwarrend hoeft

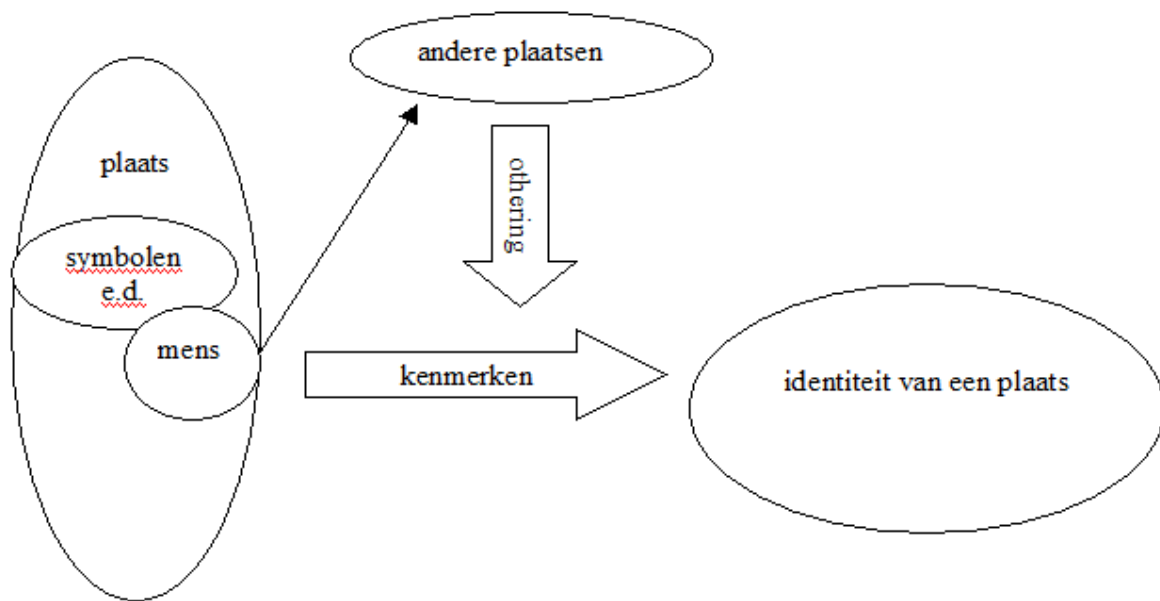
te werken voor potentiële toeristen, maar dat het juist kan bijdragen aan een rijker en beter begrip over een plaats. Mijn onderzoek zal deze centrale boodschap van Blichfeldt & Ren volgen, omdat één identiteit van een plaats niet bestaat vanwege verschillende belangen (De Pater et al., 2002) en eigenschappen van actoren (Robertson, 2006). Daarnaast kunnen mensen zich op verschillende schaalniveaus verbonden voelen met plaatsen (De Pater et al., 2002). Zo kunnen mensen zich bijvoorbeeld verbonden voelen met hun straat, dorp, gemeente, streek, provincie et cetera, en hier vervolgens een identiteit aan toekennen.

Hoewel de identiteit van een plaats dus uit meerdere componenten kan bestaan, kan deze identiteit toch eenduidig zijn. Ondanks dat het proces van identificatie emotioneel en individueel is, kan de identificatie van een plaats in de vorm van bijvoorbeeld een gemeenteregio, wel degelijk voorkomen wanneer men de regio allemaal in min of meer dezelfde mate begrijpt en deelt (Anderson, 1991). Bij dit delen spelen symbolen zoals vlaggen of specifieke karakteristieken van het landschap een belangrijke rol. Ook kunstvormen zoals muziek en schilderkunst zijn hierbij belangrijk, met name omdat deze goed in staat zijn om de geschiedenis van een plaats uit te dragen (Pollock & Sharp, 2007). Geschiedenis speelt in de identiteit van een plaats een grote rol, omdat juist de geschiedenis een plaats anders maakt dan andere plaatsen. Dit sluit aan bij het concept van 'sense of place': "The concept of a sense of place refers to the feelings evoked among people as a result of the experiences and memories they associate with a place and to the symbolism they attach to that place (Knox & Marston, 2010, p.34). De concepten over identiteit van een plaats, 'place identity' en 'sense of place' hangen nauw met elkaar samen en zijn slechts enkele in de vele concepten die bestaan over de relatie tussen mensen en plaatsen. Voor dit onderzoek zijn alleen de hier behandelde concepten van belang, maar zie voor een overzicht van al deze concepten het werk van Jorgensen & Stedman (2001) en Lewicka (2008).

Symbolen en kunstvormen representeren een plaats en haar identiteit. Het gevaar is dat de identiteit van een plaats wordt teruggebracht tot slechts deze, vaak voor de hand liggende, aspecten (Paasi, 2003; Zimmerbauer, 2011) en daarbij de onderliggende processen zoals verbondenheid en 'othering' over het hoofd gezien worden. Om die reden staan niet de symbolen die een eenduidige identiteit representeren van Hoogezand-Sappemeer centraal in dit onderzoek, maar de eigenschappen die de inwoners toekennen aan hun woonplaats.

3.5. Conceptueel model

Hoogezand-Sappemeer bestaat uit een aantal historische kernen, die later zijn samengevoegd tot één gemeente. Door te vragen aan de inwoners hoe zij zelf de plaats benoemen waar ze wonen en vervolgens welke identiteit ze hieraan toekennen, wordt duidelijk in hoeverre die historische kernen nog een rol spelen en als ze dat al doen, in welke mate dat invloed heeft op een eenduidige identiteit van Hoogezand-Sappemeer. Als de identiteit van Hoogezand-Sappemeer eenduidig is, zullen meerdere inwoners deze identiteit erkennen en daardoor reproduceren.

Figuur 4: conceptueel model

4. Methodologie

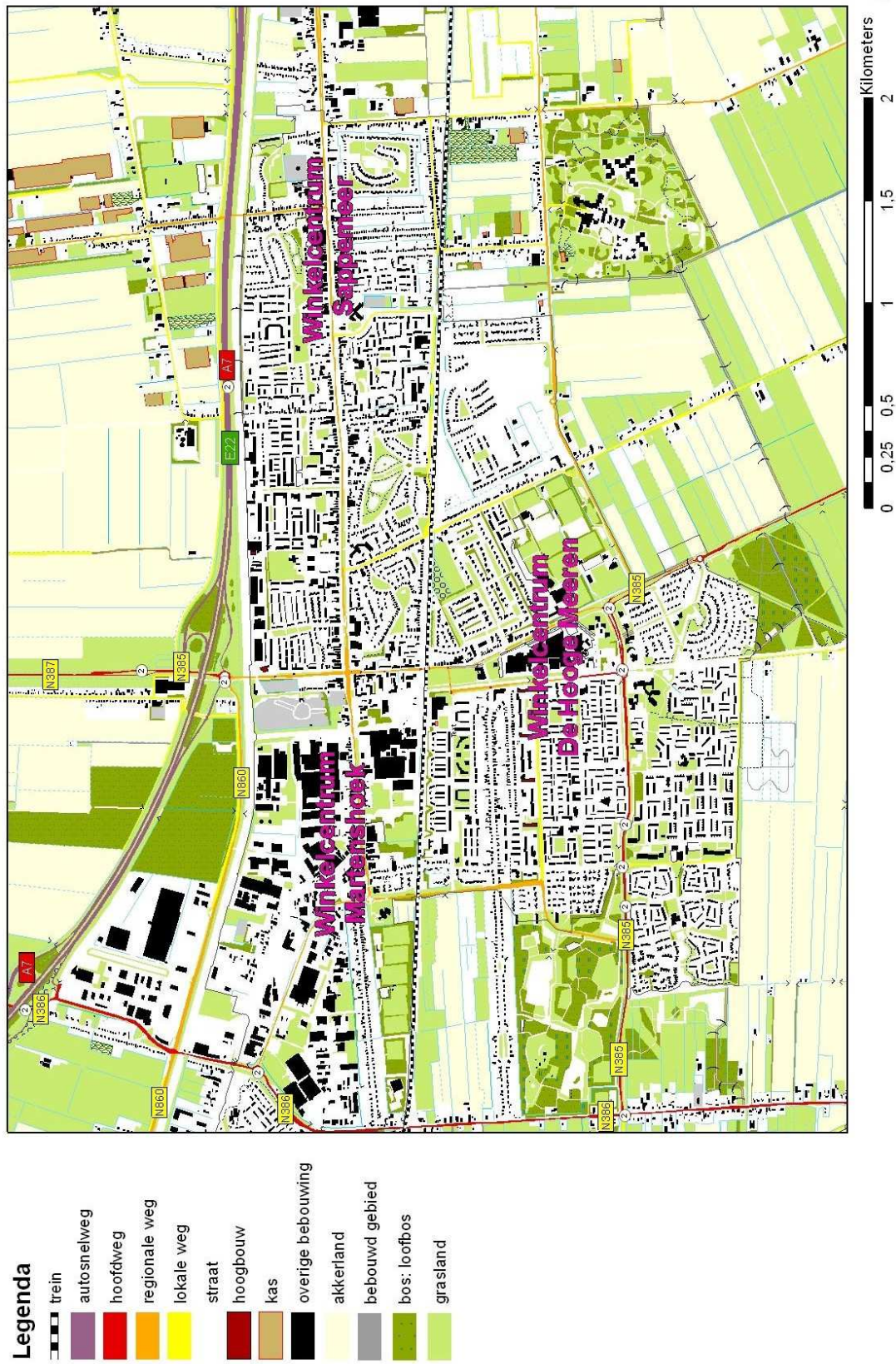
4.1. Onderzoeksmethode

Hoewel het toekennen van een identiteit aan een plaats een individueel en emotioneel proces is, kan een regio een eigen en sterke identiteit hebben wanneer men de regio op ongeveer dezelfde wijze begrijpt, erkent en deelt (Anderson, 1991). Hierdoor is het mogelijk dat inwoners vaak dezelfde identiteit toekennen aan hun woonplaats en deze identiteit dus eenduidig is. Om de identiteit van gemeenteregio Hoogezand-Sappemeer op een goede en betrouwbare manier te kunnen onderzoeken, is een groot aantal respondenten nodig, oftewel kwantitatieve dataverzameling. Om zoveel mogelijk respondenten te kunnen bereiken is gekozen om met een korte enquête, zie bijlage 3, bij de drie grootste winkelcentra in de gemeente te enquêteren. De drie grootste winkelcentra zijn de Hooge Meeren in Hoogezand, de Meint Veningastraat in Martenshoek en de Noorderstraat in Sappemeer, zie figuur 5. Op deze drie locaties is overdag, zowel doordeweeks als op zaterdag, geënquêteerd. Dit heeft geresulteerd in 166 respondenten. De vragen zijn mondeling met de respondenten behandeld en de antwoorden door de onderzoeker zelf genoteerd. Hierdoor zijn alle enquêtes volledig ingevuld en daardoor allemaal bruikbaar. Het geslacht van de respondent was geen vraag op de enquête, maar is na afloop op de enquête genoteerd door de onderzoeker.

De non-respons lag hoog. Ondanks dat winkelcentra mede een recreatieve functie hebben, hadden veel mensen die door de onderzoeker werden aangesproken het erg druk en daardoor geen tijd om de vijf korte vragen te beantwoorden. Daarnaast bleken veel mensen enig wantrouwen te koesteren tegenover de onderzoeker, omdat ze er niet van te overtuigen waren dat het onderzoek niet door de gemeente werd gehouden, maar slechts in de gemeente.

Door eerst kwantitatief onderzoek te doen kon er inzicht in kenmerken verkregen worden. Op basis van de antwoorden zijn er categorieën gemaakt waarin de kenmerken ondergebracht zijn. Vervolgens is door middel van kwalitatief onderzoek de achtergrond van deze kenmerken onderzocht. Met bestuurders van dorps- en belangenverenigingen van de dorpen Kropswolde, Sappemeer en Westerbroek zijn diepte-interviews gehouden. Er is contact gezocht met buurt- en belangenverenigingen, omdat deze als geen ander weten wat er speelt in het dorp.

Winkelcentra in Hoogezand-Sappemeer

Figuur 5: Locatie winkelcentra in Hoogezand-Sappemeer

Met een medewerker van de afdeling ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente, is een interview gehouden om achter het beleid van de gemeente te komen omtrent de identiteit van Hoogezand-Sappemeer. Het was de opzet om ook met het VVV-kantoor in Hoogezand-Sappemeer een interview te houden. Het kantoor is echter sinds 1 mei 2013 gesloten (HS-krant, 2013). Daarom is voor de beantwoording van de derde deelvraag, wat voor identiteit van Hoogezand-Sappemeer draagt de VVV uit en op welke manier, gekeken naar manieren waarop de VVV nog wel zichtbaar is.

4.2. Ethiek

Door mijn affiniteit met de provincie Groningen heb ik geen problemen met het verstaan en begrijpen van mensen met een accent uit het noorden van het land. Daarnaast ben ik opgegroeid in Hoogezand-Sappemeer en ken ik veel plekken in de gemeente. Bij het enquêteren op straat en tijdens de interviews kon ik hierdoor de gegeven voorbeelden goed begrijpen. Een nadeel van het feit dat ik zelf uit de gemeente kom, is dat ik bepaalde verwachtingen kan hebben in het onderzoek over de uitkomsten. Ik ben me hiervan bewust en heb ervoor gewaakt dat deze persoonlijke verwachtingen geen doorwerking hebben in de uitkomsten van het onderzoek.

4.3. Analyse

Bij de analyse van de enquêtes is er een aantal keuzes gemaakt over de behandeling van de gegevens. Zoals in bijlage 3 is te zien, wordt de respondent gevraagd zelf zijn of haar woonplaats te benoemen, maar ook om de vier cijfers van de postcode in te vullen. De mate waarin deze met elkaar overeenkomen is interessant, met name voor de mensen die opgeven in Hoogezand-Sappemeer te wonen. Dit is namelijk geen woonplaats, maar slechts de gemeentenaam. In de laatste vraag van de enquête wordt aan de respondent gevraagd hoe hij of zij de woonplaats aan zou duiden tegenover een buitenstaander. Deze vraag is toegevoegd om te kunnen bepalen of er tegenover buitenstaanders sprake is van een verschil in hoe vaak de dorpsnamen of de gemeentenaam wordt gebruikt.

Bij de volgende analyses wordt uitgegaan van de woonplaats volgens de postcode, omdat de postcode het meest betrouwbaar is als determinant voor de woonplaats. Elk dorp heeft een eigen postcodegebied zoals te zien is in tabel 1 (Ophetnet.nl, 2013). Alleen Martenshoek is hierop een uitzondering.

9601	Martenshoek en Hoogezand
9602, 9603	Hoogezand
9605	Kiel-Windeweer
9606	Kropswolde
9607	Foxhol
9608	Westerbroek
9609	Waterhuizen
9611	Sappemeer

Tabel 1: Overzicht postcodegebieden (Ophetnet.nl, 2013)

Martenshoek valt samen met een deel van Hoogezand in het postcodegebied 9601. Hierdoor is het niet mogelijk om voor Martenshoek van de postcode uit te gaan bij de analyse. Ook is het niet mogelijk om van iemand die bijvoorbeeld als antwoord geeft dat hij of zij Hoogezand-Sappemeer als woonplaats heeft, aan te geven of die persoon in Martenshoek woont, zoals wel kan in het geval van de andere dorpen. Zoals te zien is in het overzicht van de antwoorden op de enquête in bijlage 4, geven slechts vier mensen aan dat ze in Martenshoek wonen, waarvan één respondent volgens de postcode sowieso niet in Martenshoek kan wonen. Dit is een zeer laag aantal, zeker omdat er bij het winkelcentrum in Martenshoek is geënquêteerd. Ook heeft Martenshoek volgens de gemeentegids van Hoogezand-Sappemeer (2013) geen eigen buurt- of belangenvereniging. Om die redenen wordt, in de analyses van de gegevens in dit onderzoek, Martenshoek geschaard onder Hoogezand. Vanwege het kleine aantal respondenten uit de andere buitendorpen, uit Waterhuizen is zelfs geen enkele respondent, is er besloten om deze dorpen samen te voegen bij de analyses. Dit geeft de volgende aantallen respondenten per dorp:

Dorp	Aantal respondenten
Hoogezand	90
Buitendorpen	21
Sappemeer	55
Totaal	166

Tabel 2: Totaal aantal respondenten per dorp

De data van de enquêtes zijn geanalyseerd aan de hand van beschrijvende statistiek. Daarnaast worden enkele kenmerken statistisch getoetst met de Chi-kwadraat toets, zie bijlage 7. Aan de hand van deze toets kunnen eventuele verschillen tussen de dorpen wat betreft een identiteitskenmerk aangetoond worden.

In bijlage 5 is de achtergrondinformatie van de respondenten opgenomen. Voor een volgend onderzoek is het interessant om meer achtergrondgegevens van de respondenten te verzamelen. Om meer te kunnen zeggen over waarom mensen bepaalde identiteitskenmerken aan een plaats toekennen (Robertson, 2006), zijn voor Hoogezand-Sappemeer met name ook het inkomen en nationaliteit interessant. Doordat ik zelf alle enquêtes heb ingevuld met de respondenten, heb ik zonder dat daar data over is wel bepaalde waarnemingen gedaan. Zo noemen alleen autochtonen hun woonplaats multicultureel, met name allochtonen kennen de eigenschap ‘ongezellig/gesloten’ toe en mensen met een hoger inkomen noemen hun woonplaats ‘arm/laaggeschoold/kansarm/sociaal zwak’, zie hoofdstuk 5.2. De respondenten in dit onderzoek passen dus ‘othering’ toe op het moment dat ze kenmerken noemen waarvan ze vinden dat die niet van toepassing zijn op henzelf, maar wel van toepassing op de identiteit van hun woonplaats.

De vier interviews zijn geanalyseerd met behulp van het programma Nvivo, zie bijlage 6. De volledige interviews zijn in te zien bij de auteur.

5. Resultaten

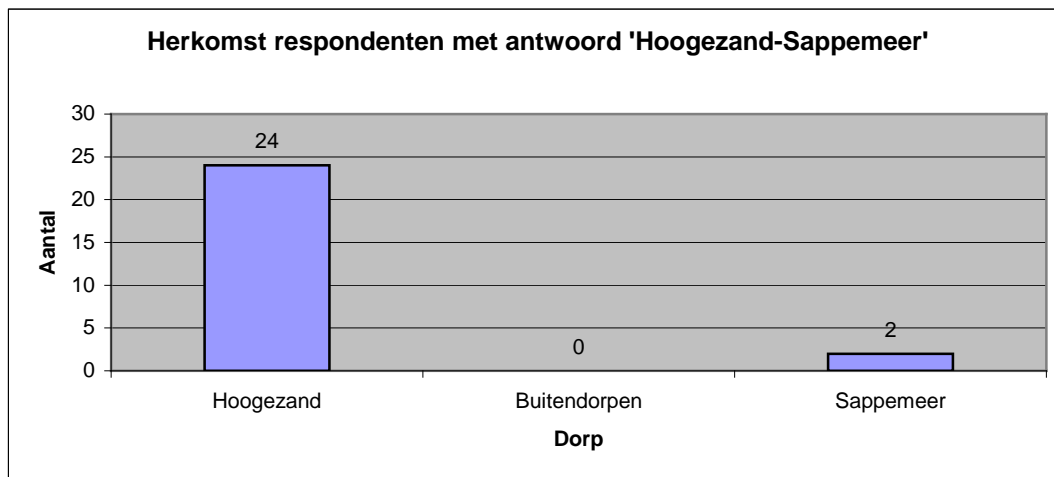
5.1. Hoe benoemen de inwoners hun woonplaats?

Op de vraag ‘wat is uw woonplaats?’ uit de enquête zijn de volgende antwoorden gekomen:

Woonplaats	Door aantal respondenten opgegeven	Volgens postcode wonen hier aantal respondenten	Aantal respondenten waarbij opgegeven woonplaats niet overeenkomt met postcode
Hoogezand	60	90	1
Hoogezand-Sappemeer	26	n.v.t.	26
Foxhol	2	2	0
Kiel-Windeweer	4	4	0
Kropswolde	11	11	0
Martenshoek	4	n.v.t.	1
Westerbroek	4	4	0
Sappemeer	55	55	2

Tabel 3: Woonplaats volgens respondenten en volgens postcodes

Uit tabel 3 blijkt dat 26 respondenten geantwoord hebben dat ze in Hoogezand-Sappemeer wonen. Officieel is dit echter geen woonplaats, maar alleen de naam van de gemeente. In figuur 6 is te zien wat de herkomst is van de respondenten met dit antwoord.

Figuur 6: Herkomst van respondenten die Hoogezand-Sappemeer benoemen als woonplaats

Uit figuur 6 blijkt dat nagenoeg alle respondenten met dit antwoord uit Hoogezand komen. Uit Sappemeer geven slechts twee respondenten aan in Hoogezand-Sappemeer te wonen en in de buitendorpen wordt dit helemaal niet genoemd.

Wat in tabel 3 ook opvalt is dat alle respondenten uit de buitendorpen, geen verschil laten zien in de door hun opgegeven woonplaats en postcode. In Hoogezand en Sappemeer komen slechts een klein aantal ‘foutjes’ voor.

Voor Sappemeer komen deze twee waarnemingen overeen met het sterke gevoel van Sappemeester te zijn. Een paar citaten van de geïnterviewde uit Sappemeer geven dit gevoel weer:

“Kijk, tegen een Sappemeester moet je niet zeggen dat je Hoogezand komt. Kijk, dat ligt bij een heleboel mensen, ligt dat heel erg gevoelig.”

“Het is Hoogezand-Sappemeer, maar heel vaak zie je dat je wordt gevraagd, oh je komt uit Hoogezand. Nee, ik kom uit Sappemeer. Het is natuurlijk één gemeente, maar het blijft een dorp op zich.”

Voor de buitendorpen geldt iets vergelijkbaars. Op de vraag of mensen zich onderdeel voelen van Hoogezand-Sappemeer gaf de geïnterviewde persoon uit Westerbroek als antwoord:

“(…) nee dat denk ik niet, nee hoor mensen, ik heb hier wel met mensen gesproken. Ehm.. nee die voelen gewoon zich Westerbroeker hè, de autochtonen dan en die eh.. ja och Hoogezand, neu daar ga ik boodschappen doen, maar verder.”

Het antwoord van één van de geïnterviewden uit Kropswolde op de vraag wat Kropswolde, Kropswolde maakt was:

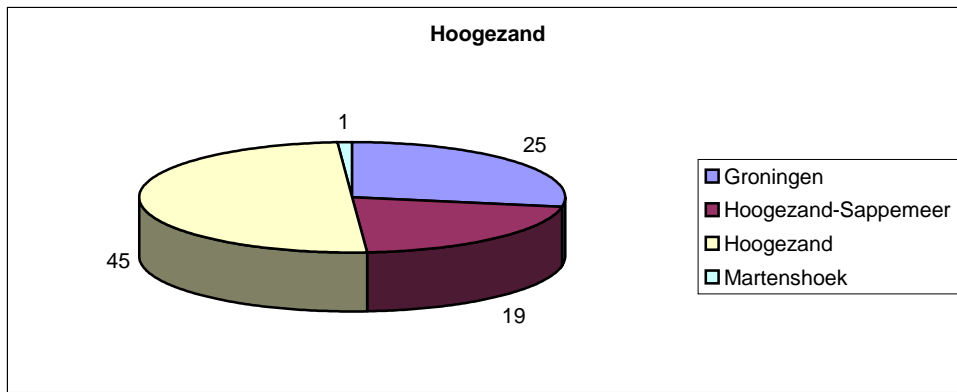
“Ik moet nog vaak wel eens denken aan een woord van onze oude burgemeester. Yvonne van Mastrigt. Die zei, toen ze hier een keer was, Kropswolde zegt ze, het is een parel van een buitendorp. Met z’n eigen eigen en dat moet je houden. Maar dat zal bij Kiel ook wel zeggen. Maar Kropswolde is inderdaad een parel van een buitendorp, met z’n Zuidlaardermeer, z’n natuurgebied, z’n ja agrarische toestand een beetje, de paarden, de mensen.”

In tabel 4 is te zien hoe vaak de namen van de dorpen genoemd zijn in de interviews. Wat opvalt is hoe vaak de geïnterviewde persoon uit Sappemeer, ‘Sappemeer’ noemde. Ook valt op dat ‘Hoogezand-Sappemeer’ bijna niet is genoemd, ook niet in het interview met de gemeente. In dit interview werd ‘Hoogezand’ vaak als term gebruikt om de gemeente aan te duiden.

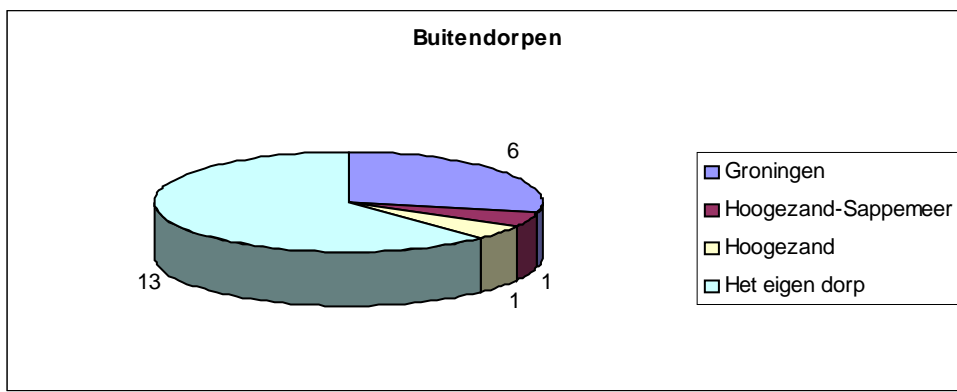
Steekwoorden	Aantal keer geteld in gemeente interview	Aantal keer geteld in Kropswolde interview	Aantal keer geteld in Sappemeer interview	Aantal keer geteld in Westerbroek interview
Hoogezand-Sappemeer	2	1	5	0
Hoogezand	13	6	20	11
Sappemeer	5	1	41	0
Foxhol	1	3	6	0
Kiel-Windeweer; Kiel	2	4	0	1
Kropswolde	2	14	1	0
Meerwijck	3	11	0	0
Martenshoek	1	0	2	0
Waterhuizen	0	0	0	1
Westerbroek	2	3	1	6

Tabel 4: Genoemde steekwoorden in de interviews

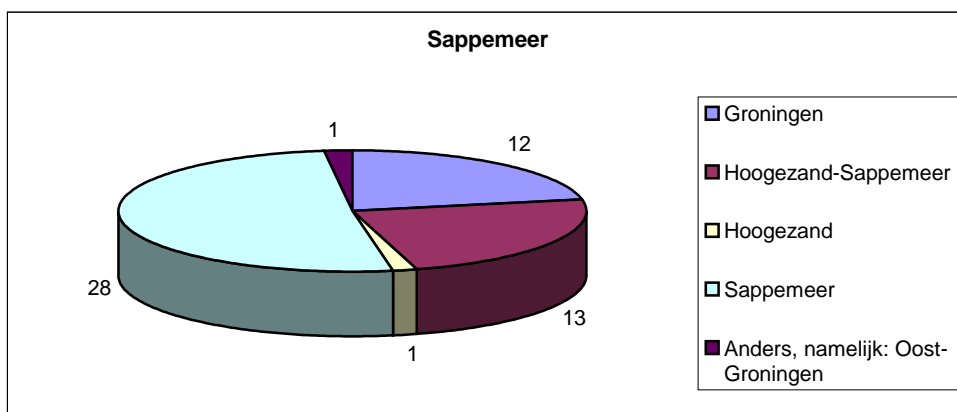
De laatste vraag van de enquête was hoe mensen hun woonplaats zouden omschrijven aan iemand die ze bijvoorbeeld tegen zouden komen op vakantie in Limburg. De antwoorden hierop zijn te zien in de figuren 7, 8 en 9.

Figuur 7: Woonplaats tegenover buitenstaander volgens respondenten uit Hoogezand

Figuur 8: Woonplaats tegenover buitenstaander volgens respondenten uit de buitendorpen

Figuur 9: Woonplaats tegenover buitenstaander volgens respondenten uit Sappemeer

Uit bovenstaande figuren blijkt dat redelijk vaak Groningen wordt genoemd door respondenten, maar het vaakst de eigen woonplaats. Ook geven respondenten uit Sappemeer tegenover buitenstaanders eerder aan dat ze in Hoogezand-Sappemeer wonen, dan in Hoogezand. Hetzelfde geldt voor de buitendorpen. Dit beeld sluit aan bij de eerdere

bevinding, namelijk dat met name het eigen dorp een belangrijke rol speelt in de benoeming en dat respondenten die niet in Hoogezand wonen, eerder de hele naam van de gemeente noemen dan enkel 'Hoogezand'. Hieruit blijkt dat de respondenten de eigen identiteit van hun dorp belangrijk vinden en dan met name de respondenten die niet in Hoogezand wonen.

5.2. Hoe beschrijven de inwoners de identiteit van hun woonplaats?

Tabel 5 is een overzicht van de kenmerken die het vaakst door respondenten worden toegekend aan hun woonplaats. In bijlage 6 is van een aantal kenmerken opgenomen hoe vaak deze genoemd worden in de interviews. In bijlage 7 zijn naast de uitkomsttabellen van de statistische toetsen, ook de kruistabellen opgenomen.

Identiteitskenmerk	Genoemd door % van het totaal aantal respondenten	Genoemd door % van respondenten uit Hoogezand	Genoemd door % van respondenten uit de buitendorpen	Genoemd door % van respondenten uit Sappemeer
Goede voorzieningen	29,5	37,8	14,3	21,8
Natuur/groen/mooi/water/parken	18,1	12,2	42,9	18,2
Prettig wonen	17,5	21,1	9,5	14,5
Saai/weinig te doen/om uit te gaan	17,5	13,3	14,3	25,5
Multicultureel	17,5	26,7	4,8	7,3
Gezellig/open/actief	15,7	13,3	9,5	21,8
Dorps/klein	14,5	3,3	38,1	23,6
Rustig	12,0	6,7	28,6	14,5
Industrieplaats/scheepswerven	10,2	17,8	0	1,8
Lintbebouwing/veenkoloniaal	9,6	7,8	4,8	14,5
Landelijk/ruimte/platteland	9,0	1,1	38,1	10,9
Ongezellig/gesloten	8,4	10,0	0	9,1
Overlast/vandalisme/vijandige sfeer	7,8	11,1	9,5	1,8
Arm/laaggeschoold/kansarm/sociaal zwak	7,2	7,8	4,8	7,3
Dichtbij stad/voorstad van Groningen	5,4	5,6	0	7,3
Sappemeer is anders dan Hoogezand	4,2	1,1	0	10,9
Veel jeugd	4,2	4,4	0	5,5
Grote plaats	3,6	4,4	0	3,6
Druk	1,8	2,2	4,8	0

Tabel 5: Identiteitskenmerken van Hoogezand-Sappemeer

Wat opvalt aan de antwoorden is dat alle vooraf omschreven kenmerken over Hoogezand-Sappemeer (zie hoofdstuk 1.3), namelijk industriegemeente, veenkolonie, veel huishoudens

met een laag inkomen, een aanzienlijke allochtone populatie, terugkomen. Symbolen, kunstvormen en geschiedenis spelen een bescheiden rol bij de genoemde kenmerken. Het karakteristieke veenkoloniale landschap met bijhorende geschiedenis is wel één van de genoemde kenmerken, maar het merendeel gaat in op hoe de respondenten het leven in hun woonplaats ervaren.

Verreweg de meeste respondenten noemen de goede voorzieningen en de goede bereikbaarheid van deze. Onder goede voorzieningen vallen winkels, supermarkten en winkelcentra, het openbaar vervoer, bioscoop, theater, sportverenigingen, maar ook de vele scholen, opleidingen, huisartsenposten en apotheken. In alle dorpen scoren de voorzieningen goed, maar in Hoogezand veruit het best. Met behulp van de Chi-kwadraat toets kunnen eventuele verschillen tussen dorpen aangetoond worden op een bepaald identiteitskenmerk. De nulhypothese is in dit geval dat er geen verschil is tussen de dorpen wat betreft het identiteitskenmerk 'goede voorzieningen'. De uitkomst van de toets is significant zoals blijkt uit tabel 6. De nulhypothese wordt verworpen, er is dus een verschil tussen de dorpen op dit kenmerk. Dit lijkt aan te sluiten bij de waarneming aan de hand van tabel 5, dat in alle dorpen de voorzieningen goed scoren, maar in Hoogezand het best. Dit is niet geheel verwonderlijk, aangezien het hoofdwinkelcentrum in Hoogezand ligt en, zoals blijkt uit het interview met de gemeente, de gemeente versnippering van voorzieningen zoveel mogelijk wil tegengaan. Uit de interviews gehouden in de dorpen, komt tevens een vergelijkbaar beeld over de voorzieningen voort. Hieruit blijkt dat de buitendorpen en Sappemeer het jammer vinden dat ze voor de voorzieningen steeds meer naar Hoogezand moeten en steeds minder terecht kunnen in het eigen dorp.

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,861 ^a	2	,032
Likelihood Ratio	7,168	2	,028
Linear-by-Linear Association	6,561	1	,010
N of Valid Cases	166		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,20.

Tabel 6: Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het identiteitskenmerk 'goede voorzieningen'

Het identiteitskenmerk dat vervolgens het vaakst genoemd wordt, is dat Hoogezand-Sappemeer een mooie gemeente is met veel groen, mooie parken, water en natuurgebieden. Met name in de buitendorpen scoort dit kenmerk hoog. Dat is niet verwonderlijk aangezien de

buitendorpen veelal omgeven worden door natuur. Ook deze waarneming wordt getoetst aan de hand van de Chi-kwadraat toets. De nulhypothese is dat er geen verschil is tussen de dorpen wat betreft het identiteitskenmerk 'natuur/groen/mooi/water/parken'. De uitkomst van de toets is significant, zoals blijkt uit tabel 7. De nulhypothese wordt verworpen, er is dus inderdaad een verschil tussen de dorpen op dit kenmerk. Dit sluit aan bij het beeld dat in de interviews is gegeven, namelijk dat met name de inwoners van de buitendorpen hun omgeving zeer waarderen en belangrijk vinden als onderdeel van de identiteit van hun dorp.

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,793 ^a	2	,005
Likelihood Ratio	9,189	2	,010
Linear-by-Linear Association	8,940	1	,003
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,80.

Tabel 7: Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het identiteitskenmerk 'natuur/groen/mooi/water/parken'

'Prettig wonen' is één van de volgende kenmerken met een opvallend hoge score. Meer dan één op de vijf van de respondenten uit Hoogezand noemt dat hij of zij fijn, goed of prettig woont. Dat het saai is en dat er weinig te doen is in de gemeente op het gebied van uitgaan, cafés en restaurants wordt ook vaak genoemd. Meer dan een kwart van de respondenten uit Sappemeer geven dit als kenmerk op. In tabel 8 is de uitkomst te zien van de Chi-kwadraat toets voor het identiteitskenmerk 'prettig wonen'. De nulhypothese is dat er geen verschil is tussen de dorpen wat betreft het identiteitskenmerk 'prettig wonen'. De uitkomst van de toets is niet significant. De nulhypothese mag niet verworpen worden, er is dus geen verschil tussen de dorpen op dit kenmerk. In alle dorpen in de gemeente Hoogezand-Sappemeer is dus sprake van prettig wonen volgens de respondenten.

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,074 ^a	2	,355
Likelihood Ratio	2,195	2	,334
Linear-by-Linear Association	2,049	1	,152
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,67.

Tabel 8: Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het identiteitskenmerk 'prettig wonen'

In de tabellen 9, 10 en 11 zijn per dorp de identiteitskenmerken gesorteerd van vaak naar minder vaak genoemd door de respondenten. Hierdoor worden de verschillen tussen de dorpen zichtbaar.

Identiteitskenmerk	Genoemd door % van respondenten uit Hoogezand
Goede voorzieningen	37,8
Multicultureel	26,7
Prettig wonen	21,1
Industrieplaats/scheepswerven	17,8
Saai/weinig te doen/om uit te gaan	13,3
Gezellig/open/actief	13,3
Natuur/groen/mooi/water/parken	12,2
Overlast/vandalisme/vijandige sfeer	11,1
Ongezellig/gesloten	10,0
Lintbebouwing/veenkoloniaal	7,8
Arm/laaggeschoold/kansarm/sociaal zwak	7,8
Rustig	6,7
Dichtbij stad/voorstad van Groningen	5,6
Veel jeugd	4,4
Grote plaats	4,4
Dorps/klein	3,3
Druk	2,2
Landelijk/ruimte/platteland	1,1
Sappemeer is anders dan Hoogezand	1,1

Tabel 9: Identiteitskenmerken volgens respondenten uit Hoogezand, gesorteerd

Identiteitskenmerk	Genoemd door % van respondenten uit de buitendorpen
Natuur/groen/mooi/water/parken	42,9
Dorps/klein	38,1
Landelijk/ruimte/platteland	38,1
Rustig	28,6
Goede voorzieningen	14,3
Saai/weinig te doen/om uit te gaan	14,3
Prettig wonen	9,5
Gezellig/open/actief	9,5
Overlast/vandalisme/vijandige sfeer	9,5
Multicultureel	4,8
Lintbebouwing/veenkoloniaal	4,8
Arm/laaggeschoold/kansarm/sociaal zwak	4,8
Druk	4,8
Dichtbij stad/voorstad van Groningen	0
Veel jeugd	0

Ongezellig/gesloten	0
Grote plaats	0
Industrieplaats/scheepswerven	0
Sappemeer is anders dan Hoogezand	0

Tabel 10: Identiteitskenmerken volgens respondenten uit de buitendorpen, gesorteerd

Identiteitskenmerk	Genoemd door % van respondenten uit Sappemeer
Saai/weinig te doen/om uit te gaan	25,5
Dorps/klein	23,6
Goede voorzieningen	21,8
Gezellig/open/actief	21,8
Natuur/groen/mooi/water/parken	18,2
Prettig wonen	14,5
Rustig	14,5
Lintbebouwing/veenkoloniaal	14,5
Sappemeer is anders dan Hoogezand	10,9
Landelijk/ruimte/platteland	10,9
Ongezellig/gesloten	9,1
Multicultureel	7,3
Arm/laaggeschoold/kansarm/sociaal zwak	7,3
Dichtbij stad/voorstad van Groningen	7,3
Veel jeugd	5,5
Grote plaats	3,6
Industrieplaats/scheepswerven	1,8
Overlast/vandalisme/vijandige sfeer	1,8
Druk	0

Tabel 11: Identiteitskenmerken volgens respondenten uit Sappemeer, gesorteerd

Meer dan een kwart van de respondenten uit Hoogezand noemt het kenmerk ‘multicultureel’, in de andere dorpen wordt dit bijna niet genoemd. Uit de Chi-kwadraat toets voor dit kenmerk blijkt dat de uitkomst significant is, zie tabel 12. De nulhypothese is dat er geen verschil is tussen de dorpen wat betreft het identiteitskenmerk ‘multicultureel’. De nulhypothese wordt verworpen, er is dus inderdaad op dit punt sprake van een verschil tussen de dorpen. Zoals te zien is in bijlage 1, wonen er in Hoogezand zowel absoluut als relatief, meer allochtonen dan in de andere dorpen. Op dit identiteitskenmerk lijkt Hoogezand dus te verschillen met de andere dorpen in de gemeente.

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,599 ^a	2	,003
Likelihood Ratio	12,707	2	,002
Linear-by-Linear Association	10,034	1	,002
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,67.

Tabel 12: Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het identiteitskenmerk 'multicultureel'

In de buitendorpen en Sappemeer wordt het kenmerk 'dorps' vaak genoemd. Hierin verschillen deze dorpen met Hoogezand. De uitkomst van de vergelijking tussen de dorpen op het identiteitskenmerk 'dorps/klein' is te zien in tabel 13. De nulhypothese is dat er geen verschil is tussen de dorpen wat betreft het identiteitskenmerk 'dorps/klein'. De uitkomst van de toets is significant. De nulhypothese mag verworpen worden, er is dus inderdaad een verschil tussen de dorpen op dit kenmerk. Voor de buitendorpen is het voor de hand liggend dat de respondenten hun woonplaats als 'dorps/klein' kenmerken, aangezien deze dorpen buiten de kern van de gemeente liggen en vrij duidelijk afzonderlijke dorpen zijn. Sappemeer is echter naast Hoogezand onderdeel van de kern van de gemeente, maar ook hier noemen de respondenten hun woonplaats 'dorps/klein'. Hoewel Hoogezand meer inwoners heeft dan Sappemeer zoals blijkt uit bijlage 1, blijft dit verschil tussen hoe respondenten in Sappemeer en Hoogezand tegen hun woonplaats aankijken, opvallend. Uit de gehouden interviews in de dorpen blijkt eveneens dat de buitendorpen en Sappemeer zich als dorp beschouwen. De geïnterviewde uit Sappemeer gaf daarbij aan dat Sappemeer op dit punt verschilt van Hoogezand. Waar Sappemeer dorps en persoonlijk aanvoelt volgens de geïnterviewde, is Hoogezand meer stads en wat onpersoonlijk.

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	22,239 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	22,809	2	,000
Linear-by-Linear Association	21,897	1	,000
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,04.

Tabel 13: Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het identiteitskenmerk 'dorps/klein'

Het kenmerk 'gezellig/open/actief' lijkt aan te sluiten op het kenmerk 'dorps/klein'. Dit komt overeen met het geschetste beeld in de interviews met Kropswolde, Westerbroek en

Sappemeer. Al is het dorpsgevoel naar het idee van de geïnterviewden minder hecht dan vroeger, over het algemeen wordt het dorp nog wel beschreven als een gemeenschap waar iedereen elkaar kent en ook wel om elkaar wordt gedacht. Uit de Chi-kwadraat toets die uitgevoerd is op dit kenmerk, komt het resultaat zoals te zien in tabel 14. De nulhypothese is dat er geen verschil is tussen de dorpen wat betreft het identiteitskenmerk 'gezellig/open/actief'. De uitkomst is niet significant, de nulhypothese mag niet worden verworpen. Tussen de dorpen is dus geen verschil op dit kenmerk. Hoewel de respondenten uit Hoogezand over het algemeen dus niet hun woonplaats 'dorps' of 'klein' noemen, is er geen verschil tussen de dorpen wat betreft het toekennen van het kenmerk 'gezellig/open/actief'. Dit lijkt goed aan te sluiten bij de constatering dat het in de gehele gemeente prettig wonen is.

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,546 ^a	2	,280
Likelihood Ratio	2,503	2	,286
Linear-by-Linear Association	0,060	1	,807
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,29.

Tabel 14: Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het identiteitskenmerk 'gezellig/open/actief'

In Sappemeer valt op dat de respondenten aangeven dat het er saai is en er weinig is om te doen of om uit te gaan. In het interview wordt als reden genoemd dat er inmiddels heel veel in Hoogezand gevestigd zit. In Sappemeer leeft het gevoel dat alles naar Hoogezand gaat, ook de aandacht van de gemeente. Dit gevoel kwam ook naar voren uit de interviews met Kropswolde en Westerbroek.

De geïnterviewden noemen dat hun dorpen een eigen identiteit hebben, maar vaak worden de karakteristieken voor deze identiteit, zoals de mooie natuur, gedeeld door de dorpen. Nergens wordt echter het verschil tussen de dorpen zo duidelijk verwoord als in Sappemeer. Dat Sappemeer anders is dan Hoogezand wordt door 10,9 procent van de respondenten van de enquêtes uit Sappemeer genoemd. Dat de buitendorpen anders zijn dan Hoogezand of een dergelijke variant, is verder geen enkele keer genoemd. Dat Sappemeer anders is dan Hoogezand lijkt met name met het dorpse karakter van Sappemeer te maken te hebben.

5.3. Gemeentelijk beleid over de identiteit van Hoogezand-Sappemeer

Om achter het beleid van de gemeente te komen omtrent de identiteit van Hoogezand-Sappemeer, is er met een medewerker van de afdeling ruimtelijke ordening een interview gehouden. Het volgende citaat laat het antwoord zien op de vraag of er sprake is van beleid rondom de identiteit van de gemeente.

“Ja er is ook afgelopen jaren zijn ze, zijn we er mee bezig geweest. Het besef dat we heel erg een industriële gemeente zijn met bijbehorende bevolking eigenlijk, bevolkingsdoorsnede is niet gemiddeld hier. Qua inkomensverdeling niet, qua opleidingsniveau, het is echt een industriegemeente qua werken. En de afgelopen jaren, dat is al een tijd bezig, zijn we veel meer accent gaan leggen op ook wonen. Dus van een werkgemeente naar een woon- en werkgemeente. Dus dat is eh.. het ombuigen van die identiteit. Van er is hier meer dan dat alleen. We hebben ook goede voorzieningen, je kunt hier mooi wonen en het is vlakbij Groningen en eh.. op die manier proberen we ons wat meer in het licht te zetten.”

In bijlage 2 zijn de huishoudens met hoge en lage inkomens weergegeven (Centraal bureau voor de statistiek, 2013). In Hoogezand-Sappemeer heeft 49% van de huishoudens een laag inkomen en 11% een hoog inkomen. Voor Nederland liggen die cijfer respectievelijk op 40% en 20%. In Hoogezand en Foxhol hebben meer dan de helft van de huishoudens een laag inkomen, in Sappemeer ligt dat getal net onder de helft. Er zijn grote verschillen tussen de wijken. Zo heeft tweederde van de huishoudens in de wijk Spoorstraat-Kieldiep, een laag inkomen. Door het bouwen van bijvoorbeeld de wijk Meerwijk in Kropswolde, heeft de gemeente geprobeerd hogere inkomens te trekken. Tot op zekere hoogte is dit gelukt zoals te zien is aan de cijfers in bijlage 2. Meerwijk is een wijk geworden met een eigen identiteit, zoals ook blijkt uit het interview met betrokkenen uit Kropswolde. Het succes van Meerwijk heeft echter ook een andere kant, namelijk dat de inwoners zich bovenal Meerwijcker voelen en niet geassocieerd willen worden met Hoogezand-Sappemeer, zoals blijkt uit het interview met de gemeente.

Niet alleen door het bouwen van aantrekkelijke woningen voor mensen met een hoger inkomen probeert de gemeente haar identiteit als woon- en werkgemeente te verstevigen, maar ook door te focussen op voorzieningen zoals blijkt uit het citaat uit het interview met de gemeente. Hoogezand-Sappemeer vormt een lang lint met veel verspreid liggende kleine centra, maar mist(te) een echt centrum. In de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw is daarom

besloten om een nieuw centrum te creëren (Vos, 1999). Dit nieuwe centrum moest voor zowel Hoogezand als Sappemeer het nieuwe middelpunt worden. Destijds werd er in de Gorechtbuurt veel nieuwbouw gepleegd vanwege de bevolkingsgroei en werd dit als logische locatie gezien voor het nieuwe hoofdcentrum van de gemeente. Na de bouw verhuisden dan ook veel winkeliers naar dit nieuwe centrum in Gorecht-Oost. Hierdoor heeft de gemeente haar huidige structuur gekregen, zie figuur 5, met twee winkelcentra in Martenshoek en Sappemeer en een hoofdwinkelcentrum in Hoogezand. Dit hoofdwinkelcentrum heet inmiddels niet meer Gorecht-Oost, maar de Hooge Meeren. Naast deze hoofdwinkelcentra zijn er verder nog wat kleine buurtcentra in Hoogezand. De buitendorpen zijn na het verdwijnen van de middenstand op deze centra aangewezen voor hun voorzieningen. De gemeente houdt nog altijd vast aan dit beleid om de versnippering tegen te gaan, zoals de medewerker van de afdeling ruimtelijke ordening in het interview vertelde. Met de nieuwe naam voor het hoofdwinkelcentrum, de Hooge Meeren, wordt symbolisch verwezen naar het feit dat dit het centrum is van en voor beide dorpen. Hooge verwijst naar Hoogezand, Meeren naar Sappemeer. Rondom het winkelcentrum staan ook het gemeentehuis, de muziekschool, het theater, de bibliotheek en de bioscoop.

Met dit beleid lijkt de vroegere vrees van Sappemeer dat het centrum van de nieuwe vorm van gemeente te ver weg zou liggen voor haar inwoners en dat dit een verminderde ondernemingsomgeving zou geven voor de zakenlieden in het dorp, voor een deel uitgekomen. Tijdens de tweede mislukte poging tot samenvoeging in 1832 en de vierde poging in 1924 waren onder andere dit bezwaren van Sappemeer (Bos, 1999). Of zoals de geïnterviewde uit Sappemeer verklaard:

“Nou ik denk (...) dat Sappemeer zich eigenlijk achtergelaten voelt bij Hoogezand. Omdat alles zich centraliseert naar één plek.”

5.4. De identiteit van Hoogezand-Sappemeer volgens de VVV

Sinds 1 mei 2013 heeft Hoogezand-Sappemeer geen VVV-kantoor meer (HS-krant, 2013). Hiertoe werd besloten omdat de gemeente bezuinigde en er door het bestuur van de VVV geen mogelijkheid werd gezien om tot een andere manier van financiering te komen. Door deze sluiting is de website als enige directe informatiebron van de VVV overgebleven (VVV Hoogezand-Sappemeer, onbekend). Voor als men wel via de VVV, maar op een andere manier dan enkel de website, meer informatie over Hoogezand-Sappemeer wil hebben, wordt er naar de VVV-kantoren in Groningen, Slochteren of Veendam verwezen.

Op de thuispagina van de website van de VVV van Hoogezand-Sappemeer, wordt de identiteit van de gemeente als volgt geformuleerd:

“De gemeente Hoogezand-Sappemeer is een dynamische gemeente met vele, verrassende gezichten. Vanwege natuurschoon, moderne winkelcentra of een plek met historische herinneringen. Een plek waar het goed wonen, leven en vertoeven is. Er is een ruim aanbod van recreatieve mogelijkheden, van wandelen, fietsen, watersport, musea, galleries, theatercentrum, bioscoop en sportvoorzieningen.”

Via het menu van de website kan de bezoeker navigeren naar meer informatie over deze recreatieve mogelijkheden. Soms wordt hierbij verwezen naar de website of contactgegevens van de betreffende organisatie. De informatie op de website lijkt verouderd te zijn. Zo staat nergens op de website vermeldt wanneer deze voor het laatst is bijgewerkt en wordt er nog steeds naar het VVV-kantoor verwezen voor onder andere folders.

Al is de informatie van de VVV gebrekkig vanwege de onduidelijkheid over het beheer van de website en door inmiddels achterhaalde informatie, de identiteit die ze willen uitdragen over de gemeente komt heel duidelijk naar voren zoals blijkt uit het citaat van de thuispagina. Namelijk dat het prettig wonen en leven is in Hoogezand-Sappemeer, met veel voorzieningen omringd door mooie natuur.

6. Conclusie

Hoogezand-Sappemeer staat bekend als zijnde een werkgemeente. De gemeente probeert deze identiteit om te buigen naar een woon- en werkgemeente. Dit lijkt gelukt te zijn, gezien de kenmerken die de respondenten hebben genoemd om hun woonplaats te beschrijven. De top drie van de gegeven kenmerken zijn de goede voorzieningen, de mooie omgeving en dat het fijn wonen is. De identiteit van de gemeente volgens de VVV sluit hier ook op aan. Tot op zekere hoogte heeft Hoogezand-Sappemeer dus inderdaad een eenduidige identiteit die gedeeld en gereproduceerd wordt door verschillende actoren. Symbolen en geschiedenis spelen hierbij een bescheiden rol, zoals ook ten tijde van de samenvoeging het geval was.

De dorpen binnen de gemeente verschillen van identiteit, zoals blijkt uit de gegeven identiteitskenmerken en de interviews. Hoewel veel genoemde kenmerken, zoals de mooie natuurlijke omgeving en het gezellige dorpsgevoel, overeenkomen tussen de dorpen blijkt uit hoe de respondenten hun woonplaats benoemen dat er een sterk identiteitsgevoel over hun dorpen bestaat. De respondenten benoemen hun woonplaats vrijwel uitsluitend met de naam van het dorp en niet met de overkoepelende naam van de gemeente. Dit laatste komt wel voor bij respondenten uit Hoogezand, wat laat zien hoe belangrijk de buitendorpen en Sappemeer het vinden dat ze niet als Hoogezand of Hoogezand-Sappemeer worden gezien.

De lange strijd van Sappemeer tegen een samenvoeging met Hoogezand is inmiddels al jaren voorbij. Het gevoel dat Sappemeer anders is dan Hoogezand leeft echter nog steeds. Het verschil tussen beide dorpen lijkt met name te komen doordat Sappemeer als dorps gekenmerkt wordt en Hoogezand niet. Ook de buitendorpen geven aan anders te zijn dan Hoogezand, al is het minder expliciet, zoals blijkt uit de interviews met Kropswolde en Westerbroek. Er is sprake van 'othering' door Sappemeer en de buitendorpen ten opzichte van Hoogezand, hoogstwaarschijnlijk vanwege het vermeende slechte imago van Hoogezand.

Het lijkt erop dat de respondenten zich er niet van bewust zijn dat de kenmerken die ze geven over hun woonplaats, zo overeenkomen met de kenmerken van alle andere dorpen in de gemeente. Er is dus sprake van een eenduidige identiteit, namelijk dat het fijn wonen is in een mooie omgeving met veel voorzieningen. Het is alleen de vraag in hoeverre de inwoners zelf die eenduidigheid zien en beleven, aangezien hun focus op het eigen dorp ligt en niet op de gehele gemeente.

7. Literatuurlijst

- Anderson, B.R.O. (1991). *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. Londen: Verso.
- Blichfeldt, B.S. & Ren, C. (2011). One clear image? Challenging simplicity in place branding. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 11(4), 416-434.
- Bos, K.G. (Red.) (1999). *50 jaar Hoogezand-Sappemeer: naar een (soms) fel omstreden 'eenwording'*. Hoogezand : Gemeente Hoogezand-Sappemeer.
- Brislin, P. (2012). Identity, place and human experience. *Architectural design*, 82(6), 8-14.
- Broek, J.F.J. van den, et al. (2003). *375 jaar Hoogezand en Sappemeer*. Bedum: Stichting 400 jaar Veenkoloniën i.s.m. Profiel.
- Centraal bureau voor de statistiek (2013). *Statline*. Geraadpleegd op 02-12-2013 via <http://statline.cbs.nl>.
- Gemeente Hoogezand-Sappemeer (2013). *Gemeentegids Hoogezand-Sappemeer 2013-2014*. Den Helder: Akse Media bv.
- HS-krant (2013). *Sluiting VVV-kantoor Hoogezand-Sappemeer*. Geraadpleegd op 28-11-2013 via www.hskrant.nl/.
- Ilbery, B. et al. (2007). Exploring tourists and gatekeepers' attitudes towards integrated rural tourism in England–Wales border region. *Tourism geographies*, 9(4), 441-468.
- Jorgensen, B.S. & Stedman, R.C. (2001). Sense of place as an attitude: lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of environmental psychology*, 21(3), 233-248.
- Keuning, H.J. (1989). *De Groninger veenkoloniën. Een sociaal-geografische studie*. Groningen: Van Dijk & Foorhuis Regio Projekt.
- Klooster, S. van 't, Asselt, B. van & Koenis, S. (2002). Beyond the essential contestation: construction and deconstruction of regional identity. *Ethics, place and environment*, 5(2), 109-121.
- Knox, P.L. & Marston, S.A. (2010). *Human geography: places and regions in global context*. 5th edition. Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall.
- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity, and place memory: restoring the forgotten city past. *Journal of environmental psychology*, 28(3), 209-231.
- Ophetnet.nl (2013) *Gemeente Hoogezand-Sappemeer*. Geraadpleegd op 09-11-2013 via <http://www.ophetnet.nl/gemeente/hoogezand-sappemeer.php>

- Paasi, A. (2003). Region and place: regional identity in question. *Progress in human geography*, 27(4), 475-485.
- Paasi, A. (2009). The resurgence of the 'region' and 'regional identity': theoretical perspectives and empirical observations on regional dynamics in Europe. *Review of international studies*, 35, 121-146.
- Pater, B. de, Groote, P. & Terlouw, K. et al. (2002). *Denken over regio's. Geografische perspectieven*. Bussum: Coutinho.
- Pollock, V.L. & Sharp, J.P. (2007). Constellations of identity: place-ma(r)king beyond heritage. *Environment and planning D: society and space*, 25(6), 1061-1078.
- Proshansky, H.M. (1978). The city and self-identity. *Environment and behaviour*, 10(2), 147-169.
- Robertson, D. (2006). *Hard as the rock itself. Place and identity in the American mining town*. Boulder: The university press of Colorado.
- Rijnks, R.H. & Strijker, D. (2013). Spatial effects on the image and identity of a rural area. *Journal of environmental psychology*, 36, 103-111.
- Van Dale Uitgevers (2013). *Van Dale online*. Geraadpleegd op 09-10-2013 via <http://vandale.nl>.
- Voerman, J.F. (2001). *Verstedelijking en migratie in het Oost-Groningse veengebied 1800-1940*. Assen: Van Gorcum.
- Vos, K.J. (1999). *Hoogezand en Sappemeer in de voorbije eeuw*. Hoogezand-Sappemeer: Historische Vereniging Hoogezand-Sappemeer e.o.
- VVV Hoogezand-Sappemeer (onbekend). *VVV Hoogezand-Sappemeer*. Geraadpleegd op 28-11-2013 via www.vvvhoogezand-sappemeer.nl.
- Wonink, A.J. (2012). *Interview Jaap Velema: wethouder van onderwijs Hoogezand-Sappemeer*. Geraadpleegd op 30-12-2013 via www.nationaleonderwijsgids.nl.
- Youtube (2011). *Sapmeer is aans Johan Raspe*. Geraadpleegd op 10-10-2013 via <http://youtube.com>.
- Zimmerbauer, K. (2011). From image to identity: building regions by place promotion. *European planning studies*, 19(2), 243-260.

Bijlage 1: Bevolking in Hoogezand-Sappemeer, 1 januari 2013

Bevolking naar geslacht en leeftijd

Dorp	Totaal aantal	Aantal tot 25 jaar	Aantal 25 tot 40 jaar	Aantal 40 tot 60 jaar	Aantal 60 jaar en ouder
Hoogezand	22055	5950	3775	5980	6350
Kiel-Windeweer	885	245	80	365	195
Kropswolde	1670	420	150	620	480
Foxhol	1005	300	190	340	175
Westerbroek	835	205	125	315	190
Waterhuizen	25	5	5	0	15
Sappemeer	8000	2180	1395	2615	1810
Totaal	34523	9339	5715	10259	9210

(Centraal bureau voor de statistiek, 2013)

Alloctonen naar herkomstgroepering

Dorp	Totaal aantal alloctonen	Aantal Westerse alloctonen	Aantal Niet-westerse alloctonen	Percentage totaal aantal alloctonen	Percentage aantal Westerse alloctonen	Percentage aantal Niet-westerse alloctonen
Hoogezand	5090	1700	3395	23,1%	7,7	15,4
Kiel-Windeweer	60	40	20	6,8	4,5	2,3
Kropswolde	155	115	35	9,3	6,9	2,1
Foxhol	170	100	70	16,9	10,0	7,0
Westerbroek	80	60	20	9,6	7,2	2,4
Waterhuizen	0	0	0	0	0	0
Sappemeer	795	435	355	9,9	5,4	4,4
Totaal	6345	2452	3893	18,4	7,1	11,3

(Centraal bureau voor de statistiek, 2013)

Bijlage 2: Percentages laag en hoog inkomen in Hoogezand-Sappemeer, 2011

Regio's	Huishouden met laag inkomen, percentage	Huishouden met hoog inkomen, percentage
Nederland	40	20
Hoogezand-Sappemeer	49	11
Foxham en Hoogezand-Noord	58	7
Martenshoek	58	9
Hoogezand-Zuid	57	5
Kalkwijk	25	23
Kiel-Windeweer	28	22
Kropswolde	19	42
Foxhol	51	7
Westerbroek	37	19
Waterhuizen	x	x
Sappemeer	46	12
Spoorstraat en Kieldiep	66	3
Meerwijk	10	55

(Centraal bureau voor de statistiek, 2013)

Bijlage 3: Enquête

rijksuniversiteit
 groningen

faculteit ruimtelijke
 wetenschappen

Deze enquête maakt deel uit van een onderzoek naar de identiteit van woonplaatsen. Mensen zijn geneigd om karaktereigenschappen toe te kennen aan plaatsen waar ze een bepaalde band mee hebben. Er zijn geen foute antwoorden, noteert u alstublieft het eerste wat in u opkomt. Bedankt voor uw tijd!

1. Wat is uw leeftijd?

- 25 jaar of jonger
- 26 – 40 jaar
- 41 – 60 jaar
- 61 jaar of ouder

2. Wat is uw woonplaats?

- Hoogezand-Sappemeer
- Hoogezand
- Foxhol
- Kiel-Windeweer
- Kropswolde
- Martenshoek
- Sappemeer
- Waterhuizen
- Westerbroek
- Anders, namelijk:

3. Kunt u in een paar steekwoorden de identiteit van uw woonplaats omschrijven?

4. Stel, u bent op vakantie in Limburg en u wilt daar aan iemand vertellen waar u woont. Hoe zou u in dat geval uw woonplaats benoemen?

- Groningen
- Hoogezand-Sappemeer
- Hoogezand
- Foxhol
- Kiel-Windeweer
- Kropswolde
- Martenshoek
- Sappemeer
- Waterhuizen
- Westerbroek
- Anders, namelijk:

5. Tot slot, wat zijn de vier cijfers van uw postcode?

--	--	--	--

Bijlage 4: Resultaten enquête

m/v	Vraag 1	Vraag 2	Vraag 3	Vraag 4	Vraag 5	Komt 5 c
v	1	Hoogezand	Multicultureel, leuk, soms onveilig	Groningen	9601	1
m	1	Hoogezand	Multicultureel, soms gezellig, soms grillig	Groningen	9601	1
m	1	Hoogezand	Multicultureel, veel ruzie maar wel fijn om te wonen	Hoogezand	9601	1
v	1	Hoogezand	Leuke scholen, maar overlast in de buurt	Hoogezand	9601	1
v	1	Hoogezand	Alle voorzieningen bij de hand	Hoogezand-Sappemeer	9601	1
v	2	Hoogezand	Arbeidersdorp, laag geschoold, mist stadshart en goed uitga-plek, houdt van Nederlandstalige muziek	Groningen	9601	1
v	2	Hoogezand	Multicultureel, rustig maar veel mensen, prima wonen	Groningen	9601	1
m	2	Hoogezand	Leuke mensen maar woon in buurt met drugsoverlast	Hoogezand	9601	1
m	3	Hoogezand	Veel allochtone jongeren, kansarm	Hoogezand	9601	1
v	3	Hoogezand	Prettig, goede voorzieningen, multicultureel, scheepsbouw	Hoogezand	9601	1
v	3	Hoogezand	Dichtbij stad, veel voorzieningen	Hoogezand	9601	1
m	3	Hoogezand	Veel voorzieningen dichtbij	Hoogezand	9601	1
m	4	Hoogezand	Multicultureel, veel diefstal en vandalisme, prima wonen	Groningen	9601	1
v	4	Hoogezand	Gemoedelijk als je de stad gewend bent	Groningen	9601	1
m	4	Hoogezand	Veel op zichzelf	Hoogezand	9601	1
m	4	Hoogezand	Industrieplaats	Hoogezand	9601	1
v	4	Hoogezand	Scheepswerven, Aletta Jacobs, Nico Bulder, Koepelkerk	Hoogezand	9601	1
v	4	Hoogezand	Prettig wonen, veel voorzieningen, groen	Hoogezand	9601	1
m	4	Hoogezand	Goed OV, mooie natuur en veel recreatiemogelijkheden	Hoogezand	9601	1
v	4	Hoogezand	Multicultureel, prettig wonen	Hoogezand	9601	1
m	4	Hoogezand	Redelijk	Hoogezand	9601	1
v	1	Hoogezand-Sappemeer	Crimineel, multicultureel, gezellig, druk	Groningen	9601	2
v	1	Hoogezand-Sappemeer	Lintdorp	Hoogezand-Sappemeer	9601	2
m	3	Hoogezand-Sappemeer	Onvriendelijk, arm, industrie	Hoogezand-Sappemeer	9601	2
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Bereikbaarheid woonomgeving, voorzieningen, winkels	Groningen	9601	2
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Goed OV, leuke plaats	Hoogezand	9601	1
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Langwerpig, meerdere 'kernen', veel schitterende grote oude huizen	Hoogezand-Sappemeer	9601	1
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Industriegemeente met uitgebreid winkelaanbod en parken	Hoogezand-Sappemeer	9601	2
m	4	Martenshoek	Bruisend, saai soms dynamisch	Hoogezand	9601	1
v	4	Martenshoek	Gezellig, alles bij de hand: winkels en OV	Hoogezand	9601	1
v	4	Martenshoek	Prettig wonen	Martenshoek	9601	1
m	2	Sappemeer	Gezellig dorp	Groningen	9601	2
m	4	Sappemeer	Prettig wonen, gezellig	Hoogezand-Sappemeer	9601	2
v	1	Hoogezand	Rustig, veel voorzieningen, weinig te beleven	Groningen	9602	1
m	1	Hoogezand	Tokkiedorp, redelijk actief, forenzenplaats	Hoogezand-Sappemeer	9602	1
v	2	Hoogezand	Multicultureel, veel jeugd, groen, veel vandalisme	Groningen	9602	1
m	2	Hoogezand	Gesloten	Groningen	9602	1
v	2	Hoogezand	Rustig, nuchter, fijn wonen	Groningen	9602	1
v	3	Hoogezand	Soms terughoudend, "gezellig"	Groningen	9602	1
m	3	Hoogezand	Multicultureel, woon hier goed, goede voorzieningen, wel gesloten mensen	Hoogezand	9602	1
m	3	Hoogezand	Ongezellig, gesloten	Hoogezand	9602	1
v	3	Hoogezand	Ongezellig, te veel centra verspreid over de gemeente	Hoogezand	9602	1
v	3	Hoogezand	Kleine stad, ondernemers/industrieplaats, goede opleidingen, alles is er behalve een ziekenhuis	Hoogezand	9602	1
v	3	Hoogezand	Praktisch door voorzieningen en goede bereikbaarheid, mooie parken, fijn wonen	Hoogezand	9602	1
m	3	Hoogezand	Hoofdstad van Turkije	Hoogezand	9602	1
v	3	Hoogezand	Veel voorzieningen dichtbij	Hoogezand	9602	1
v	3	Hoogezand	Gezellig, veilig	Hoogezand	9602	1
v	3	Hoogezand	Langgestrekt door veenwinning, centraal gelegen in Groningen	Hoogezand-Sappemeer	9602	1
v	4	Hoogezand	Multicultureel, met bijbehorende overlast, onveilig	Hoogezand	9602	1
m	4	Hoogezand	Bedrijvig, veelzijdig, thuishkomen, sociaal, gemeente van gewone mensen met uitschieters naar boven en ond	Hoogezand	9602	1
m	4	Hoogezand	Gewoon gezellig, ruim	Hoogezand	9602	1
m	4	Hoogezand	Gezellig en groen	Hoogezand	9602	1
v	4	Hoogezand	Goed wonen, niet veel om uit te gaan	Hoogezand	9602	1
v	4	Hoogezand	Prettig wonen, dichtbij stad	Hoogezand	9602	1
v	4	Hoogezand	Fijn om hier te wonen	Hoogezand	9602	1
v	4	Hoogezand	Fijn om te wonen maar niet heel hecht	Hoogezand	9602	1
v	4	Hoogezand	Lang, uitgestrekt	Hoogezand-Sappemeer	9602	2
m	2	Hoogezand-Sappemeer	Multicultureel, sociaal zwak, industriedorp, veel voorzieningen	Hoogezand-Sappemeer	9602	2
m	3	Hoogezand-Sappemeer	Multicultureel met leuke en vervelende kanten	Groningen	9602	2
v	3	Hoogezand-Sappemeer	Alle faciliteiten aanwezig, scholing. Goede treinverbinding, prima winkelen	Hoogezand	9602	2
m	3	Hoogezand-Sappemeer	Lekker rustig	Hoogezand-Sappemeer	9602	2
v	3	Hoogezand-Sappemeer	Prettig wonen, goede voorzieningen, multicultureel	Hoogezand-Sappemeer	9602	2
m	3	Hoogezand-Sappemeer	(Te) multicultureel	Hoogezand-Sappemeer	9602	2
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Industriële gemeente, weinig voorzieningen zoals exclusieve winkels of restaurants, beetje saai	Groningen	9602	2
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Goede omgeving met veel fietspaden	Hoogezand	9602	2
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Langgerekt, winkelcentra op veel verschillende plekken	Hoogezand-Sappemeer	9602	2
v	1	Martenshoek	Klein, vrienden, weinig uitgaansgelegenheden	Groningen	9602	2
m	4	Hoogezand	Sappemeer is hecht, normaal om te groeten, dorps. Hoogezand is samenraapsel, veel import door industrie,	Hoogezand	9603	1
v	1	Hoogezand	Soms vijandig, ongezellig, goede school	Groningen	9603	1
v	1	Hoogezand	Vrienden, dichtbij winkelcentrum, weinig uitgaansgelegenheden	Groningen	9603	1
v	1	Hoogezand	Rustig, vlakbij stad, groot winkelcentrum, weinig uitgaansgelegenheden, alle voorzieningen zijn wel aanwezig	Groningen	9603	1
m	2	Hoogezand	Goede woonplek, dichtbij alles	Hoogezand	9603	1
m	3	Hoogezand	Arm, industrie, wel fijn wonen, grote plaats met veel voorzieningen	Hoogezand	9603	1

v	3	Hoogezand	Grote plaats, veel winkels, mooi winkelcentrum, groen, voldoende scholen, geen gezellige horeca	Hoogezand	9603	1
m	3	Hoogezand	Multicultureel	Hoogezand	9603	1
v	3	Hoogezand	Multicultureel, maar heb er geen last van	Hoogezand	9603	1
m	3	Hoogezand	Redelijk grote plaats, vrij veel allochtone bewoners, goede voorzieningen (scholen, winkels, sportverenigingen)	Hoogezand-Sappemeer	9603	1
v	4	Hoogezand	Veel winkels, goed bereikbaar, gezellig, druk	Groningen	9603	1
m	4	Hoogezand	Zoutloze stad	Hoogezand	9603	1
m	4	Hoogezand	Industrie, scheepsbouw, veenkolonie en zand. Nijverheid dat is Hoogezand	Hoogezand	9603	1
v	4	Hoogezand	Veel groen, kleurrijk, groot aanbod van winkels	Hoogezand	9603	1
v	4	Hoogezand	Bereikbaar, veel voorzieningen bij de hand. Wel minder veilig dan 10 jaar terug!	Hoogezand-Sappemeer	9603	1
m	1	Hoogezand-Sappemeer	Multicultureel, stads maar ook dorps	Hoogezand	9603	2
m	1	Hoogezand-Sappemeer	Geen idee, ik woon er omdat m'n ouders er wonen	Hoogezand-Sappemeer	9603	2
v	3	Hoogezand-Sappemeer	gemeleerde groepen inwoners, beetje saai, veel voorzieningen	Groningen	9603	2
v	3	Hoogezand-Sappemeer	Veel productiebedrijven en daardoor veel laagopgeleiden, plaats die probeert van z'n slechte imago af te komen	Hoogezand-Sappemeer	9603	2
m	3	Hoogezand-Sappemeer	Alles aanwezig, scholen, bedrijven, winkels, sporten, bioscoop, dorp met veel historie	Hoogezand-Sappemeer	9603	2
m	4	Hoogezand-Sappemeer	Mooie parken, goed bereikbaar met auto en OV	Groningen	9603	2
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Grote plaats in provincie, veel voorzieningen	Groningen	9603	2
v	4	Hoogezand-Sappemeer	Groen, dichtbij Groningen, veenkoloniaal, scheepsbouw	Groningen	9603	2
m	1	Kiel-Windeweer	Klein, dorp, rustig, veel ruimte	Kiel-Windeweer	9605	1
v	2	Kiel-Windeweer	Rustig, klein, wel alle voorzieningen in de buurt	Groningen	9605	1
m	3	Kiel-Windeweer	Typisch rood, echt PVDA, slecht bestuur, weinig horecauitgaansgelegenheden, veiligheid zwak, laag niveau	Groningen	9605	1
v	3	Kiel-Windeweer	Rustig, veilig, beschermd dorpsgezicht, ruimtelijk, schoon, kleinschalig	Hoogezand-Sappemeer	9605	1
m	1	Kropswolde	Nat, kakkers	Groningen	9606	1
v	1	Kropswolde	Dorp, klein, gat, ver weg van winkels	Groningen	9606	1
v	1	Kropswolde	Veel verschillende mensen, veel winkels, goed bereikbaar	Groningen	9606	1
m	1	Kropswolde	Klein en rustig, wel mooi	Kropswolde	9606	1
m	3	Kropswolde	Gezellig, ruim, water	Kropswolde	9606	1
m	3	Kropswolde	Water, ruimte, kangoeroebuurt (hoge sprong, lege buidels)	Kropswolde	9606	1
v	3	Kropswolde	Water, bos, vrijheid, ruimte	Kropswolde	9606	1
v	3	Kropswolde	Dichtbij station, mooie natuur om in te recreëren	Kropswolde	9606	1
v	4	Kropswolde	Ruim, rustig, landelijk wonen, waterrijk gebied, droomwonen	Kropswolde	9606	1
m	4	Kropswolde	Landelijk, toch druk, lintbebouwing, redelijk grote tuinen	Kropswolde	9606	1
m	4	Kropswolde	Dorp aan water, natuurlijke omgeving	Kropswolde	9606	1
v	1	Foxhol	Veel ruzie en vijandigheid, overdag rustig	Hoogezand	9607	1
m	2	Foxhol	Saai, niks te beleven	Groningen	9607	1
m	3	Westerbroek	Saai, geen voorzieningen, oudbollig	Westerbroek	9608	1
v	3	Westerbroek	Veel oude mensen, weinig voorzieningen	Westerbroek	9608	1
v	4	Westerbroek	Mooi idyllisch dorp, veel actieve mensen en activiteiten	Westerbroek	9608	1
v	4	Westerbroek	Klein maar fijn	Westerbroek	9608	1
v	1	Hoogezand-Sappemeer	Gezellig, van alle gemakken voorzien	Hoogezand-Sappemeer	9611	2
v	3	Hoogezand-Sappemeer	Stad aan de snelweg	Hoogezand-Sappemeer	9611	2
v	1	Sappemeer	Net wat anders dan Hoogezand, daar meer verschillende culturen. Voel me daar niet thuis. In gemeente veel	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Kleurrijk, verscheidenheid in mentaliteit tussen Hoogezand en Sappemeer	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Sappemeer is aans	Sappemeer	9611	1
v	4	Sappemeer	Dorps, gezellig, mooi, anders dan Hoogezand	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
m	4	Sappemeer	Anders dan Hoogezand, dorps, gezellig	Sappemeer	9611	1
m	4	Sappemeer	Mooi, anders dan Hoogezand, dorps	Sappemeer	9611	1
m	1	Sappemeer	Saai, boers	Groningen	9611	1
m	1	Sappemeer	Veel domme mensen, wienig te doen	Groningen	9611	1
v	1	Sappemeer	Dorp, vrienden, saai	Groningen	9611	1
v	1	Sappemeer	Weinig te doen, rustig, leuk winkelcentrum	Groningen	9611	1
m	1	Sappemeer	Dorp, veel verschillende mensen	Groningen	9611	1
v	1	Sappemeer	Niet spannend, maar alle voorzieningen	Groningen	9611	1
v	1	Sappemeer	Veel criminaliteit, weinig te beleven, arm, woonplaats voor veel werkenden in stad	Hoogezand	9611	1
v	1	Sappemeer	Begin van het einde (na Hoogezand-Sappemeer begint Oost-Groningen)	Oost-Groningen	9611	1
v	1	Sappemeer	Rustig, echt dorp, landelijk	Sappemeer	9611	1
v	1	Sappemeer	Stad en mensen verouderen heel erg	Sappemeer	9611	1
m	1	Sappemeer	Klein, intiem, ondanks onderdeel van een groot uitgestrekt geheel, Veenkolonie	Sappemeer	9611	1
v	1	Sappemeer	Multicultureel, vergrijzing, weinig te doen voor de jeugd	Sappemeer	9611	1
m	1	Sappemeer	Geweldig, fijn wonen	Sappemeer	9611	1
v	2	Sappemeer	Mooi wonen, overal dichtbij	Groningen	9611	1
v	2	Sappemeer	Klein, weinig te doen, saai, lelijk	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
v	2	Sappemeer	Mooi dorp om te wonen, veenkolonie, slaapstad van Groningen, gezellig	Sappemeer	9611	1
v	2	Sappemeer	Rustig, kindrijk, kindvriendelijk	Sappemeer	9611	1
m	2	Sappemeer	Rustig, voorstad van Groningen, kasgebied, beperkte uitgaansmogelijkheden, vernieuwde winkelgebieden, vr	Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Fijne mensen, erg Gronings	Groningen	9611	1
m	3	Sappemeer	Saai, langgerekt, lege winkels	Groningen	9611	1
v	3	Sappemeer	Praktisch door voorzieningen, bereikbaarheid en OV	Groningen	9611	1
v	3	Sappemeer	Saai, rode gemeente, IQ van visstick	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Geen stadkern, weinig sfeer, wel veel faciliteiten	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Gezellig, veel jongeren, groen, goede supermarkten	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Rustig en vriendelijke sfeer	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Levendig, veel verschillende culturen	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Rustig en mooi	Hoogezand-Sappemeer	9611	1

v	3	Sappemeer	Dorps, groen	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Ongezellig, uitgestrekt, geen kern	Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Kan gezelliger, langgerekte plaats	Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Saai, fijn wonen, minder gezelligheid, mist kroegjes, verpauperd	Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Gezellig, plattelandsgevoel	Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Gezellig, maar jammer dat er geen restaurants zijn, prachtige panden aan Hoofdstraat, buurt is niet heel heet	Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Dorp, landelijk, rust, ruimte	Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Prachtig, rustig	Sappemeer	9611	1
v	3	Sappemeer	Lindorp, ietsjes saai, mis terras en mis fietsend naar bios, theater etc kunnen gaan	Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Goede voorzieningen, prettig wonen	Sappemeer	9611	1
m	3	Sappemeer	Slaapstad van Groningen, industriegemeente, lintbebouwing	Sappemeer	9611	1
v	4	Sappemeer	Veenkolonie, langgerekt, ongezellig, veel lege oude gebouwen aan Hoofdstraat	Groningen	9611	1
v	4	Sappemeer	Dorpskarakter, platteland	Hoogezand-Sappemeer	9611	1
v	4	Sappemeer	Mooi, gezellig	Sappemeer	9611	1
v	4	Sappemeer	Gezellig, leuk, mooi	Sappemeer	9611	1
m	4	Sappemeer	Agrarisch, dorp	Sappemeer	9611	1
v	4	Sappemeer	Geen stadse allures, prettig wonen, veel ruimte	Sappemeer	9611	1
m	4	Sappemeer	Veel supermarkten, prettig wonen	Sappemeer	9611	1
v	4	Sappemeer	Prettig wonen, winkels en dokter dichtbij	Sappemeer	9611	1
v	4	Sappemeer	Gaan steeds meer winkels weg	Sappemeer	9611	1

Verklaring begrippen en cijfers:

m/v:

m = man; v = vrouw

Vraag 1:

1 = 25 jaar of jonger; 2 = 26 – 40 jaar; 3: 41 – 60 jaar; 4 = 61 jaar of ouder

Komt vraag 5 overeen met vraag 2?

1 = ja; 2 = neen

Bijlage 5: Achtergrond respondenten enquête

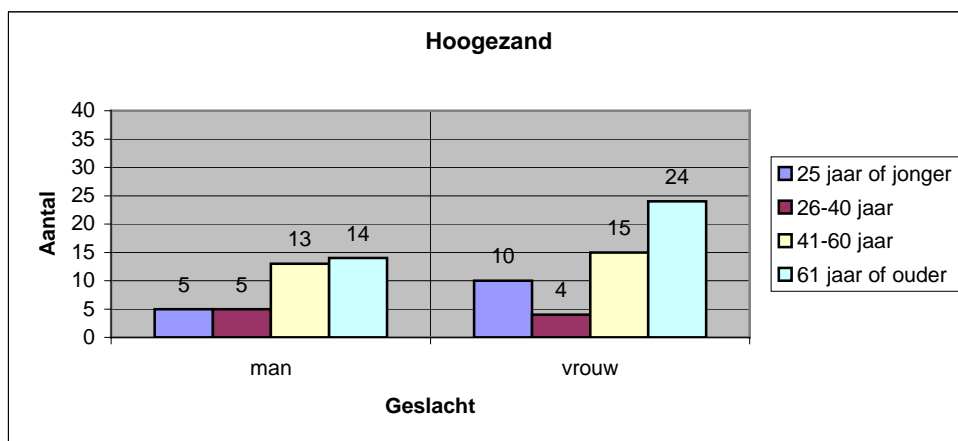
Bij de analyse van de enquêtes vallen er een aantal dingen op aan de achtergrond van de respondenten. In bijlage 4 zijn de antwoorden van de 166 respondenten te vinden. Allereerst valt op dat er meer vrouwelijke dan mannelijke respondenten zijn, zoals is te zien in tabel 15.

Dorp	Postcodegebied	Aantal mannen	Aantal vrouwen	Totaal aantal
Hoogezand	9601-9603	37	53	90
Kiel-Windeweer	9605	2	2	4
Kropswolde	9606	6	5	11
Foxhol	9607	1	1	2
Westerbroek	9608	1	3	4
Sappemeer	9611	20	35	55
Totaal aantal		67	99	166

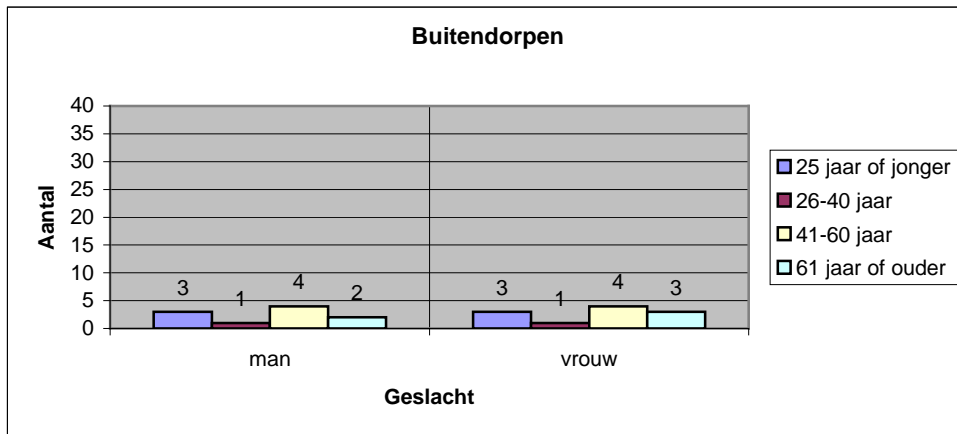
Tabel 15: aantal respondenten per geslacht en postcodegebied

Het grotere aandeel van vrouwen is wellicht te verklaren door het feit dat de drukke plekken in Hoogezand-Sappemeer winkelcentra zijn en vrouwen hier meer naar toe gaan.

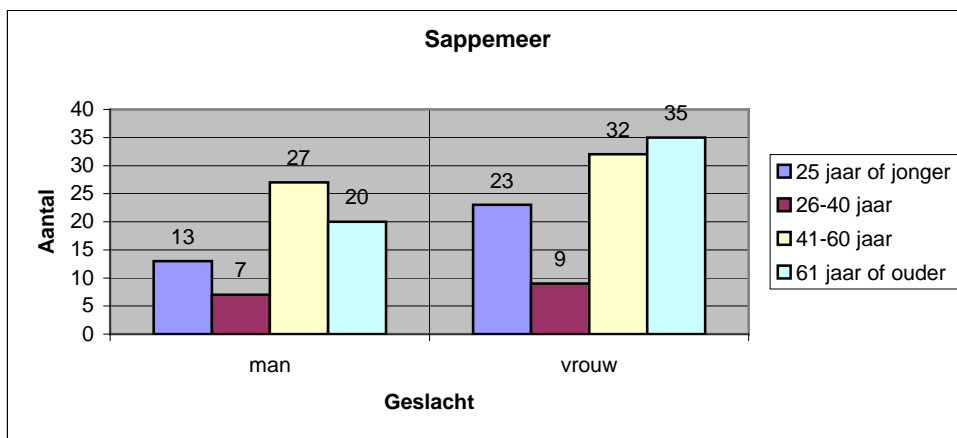
Daarnaast valt op dat er veel minder respondenten zijn uit de leeftijdscategorie 26-40 jaar, dan uit de andere drie leeftijdscategorieën zoals te zien is in de figuren 10, 11 en 12.

Figuur 10: aantal respondenten per leeftijdscategorie uit Hoogezand

Figuur11: aantal respondenten per leeftijdscategorie uit de buitendorpen

Figuur 12: aantal respondenten per leeftijdscategorie uit Sappemeer

Dit heeft wellicht te maken met het tijdstip van het enquêteren, namelijk overdag. Overdag zijn veel mensen aan het werk en met name deze leeftijdscategorie bevat over het algemeen veel werkende mensen.

Bijlage 6: Getelde steekwoorden in de interviews

Steekwoorden	Aantal keer geteld in gemeente interview	Aantal keer geteld in Kropswolde interview	Aantal keer geteld in Sappemeer interview	Aantal keer geteld in Westerbroek interview
Dorp; dorpsgevoel; dorps; hecht; gemeenschap	5	9	7	13
Identiteit; identiteiten; eigen; eigenheid; karakter; karakteristieken	20	7	15	1
Industrie; industriegemeente; scheepsbouw; scheepswerven	5	0	2	0
Voorziening; voorzieningen; winkel; winkels; centrum; centra; winkelcentrum; winkelcentra	8	5	18	7
Natuur; park; parken; landelijk; platteland; natuurgebied	1	2	0	6
Hoogezand-Sappemeer	2	1	5	0
Hoogezand	13	6	20	11
Sappemeer	5	1	41	0
Foxhol	1	3	6	0
Kiel-Windeweer; Kiel	2	4	0	1
Kropswolde	2	14	1	0
Meerwijck	3	11	0	0
Martenshoek	1	0	2	0
Waterhuizen	0	0	0	1
Westerbroek	2	3	1	6

Bijlage 7: Volledig overzicht tabellen statistische toetsen

Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het kenmerk 'goede voorzieningen'

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Kenmerk goede voorzieningen * Woonplaats	166	100%	0	0,0%	166	100,0%

Kenmerk goede voorzieningen * Woonplaats Crosstabulation

Count

		Woonplaats			Total
		Hoogezand	Sappemeer	Buitendorpen	
Kenmerk goede voorzieningen	nee	56	43	18	117
	ja	34	12	3	49
Total		90	55	21	166

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,861 ^a	2	,032
Likelihood Ratio	7,168	2	,028
Linear-by-Linear Association	6,561	1	,010
N of Valid Cases	166		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,20.

Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het kenmerk 'natuur/groen/mooi/water/parken'

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Kenmerk natuur * Woonplaats	166	100%	0	0,0%	166	100,0%

Kenmerk natuur * Woonplaats Crosstabulation

Count

		Woonplaats			Total
		Hoogezand	Sappemeer	Buitendorpen	
Kenmerk natuur	nee	79	45	12	136
	ja	11	10	9	30
Total		90	55	21	166

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,793 ^a	2	,005
Likelihood Ratio	9,189	2	,010
Linear-by-Linear Association	8,940	1	,003
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,80.

Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het kenmerk 'prettig wonen'

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Kenmerk prettig wonen * Woonplaats	166	100%	0	0,0%	166	100,0%

Kenmerk prettig wonen * Woonplaats Crosstabulation

Count

		Woonplaats			Total
		Hoogezand	Sappemeer	Buitendorpen	
Kenmerk prettig wonen	nee	71	47	19	137
	ja	19	8	2	29
Total		90	55	21	166

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,074 ^a	2	,355
Likelihood Ratio	2,195	2	,334
Linear-by-Linear Association	2,049	1	,152
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,67.

Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het kenmerk 'multicultureel'

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Kenmerk multicultureel* Woonplaats	166	100%	0	0,0%	166	100,0%

Kenmerk multicultureel * Woonplaats Crosstabulation

Count

		Woonplaats			Total
		Hoogezand	Sappemeer	Buitendorpen	
Kenmerk multicultureel	nee	66	51	20	137
	ja	24	4	1	29
Total		90	55	21	166

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,599 ^a	2	,003
Likelihood Ratio	12,707	2	,002
Linear-by-Linear Association	10,034	1	,002
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,67.

Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het kenmerk 'dorps/klein'

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Kenmerk dorps/klein * Woonplaats	166	100%	0	0,0%	166	100,0%

Kenmerk dorps/klein * Woonplaats Crosstabulation

Count

		Woonplaats			Total
		Hoogezand	Sappemeer	Buitendorpen	
Kenmerk dorps/klein	nee	87	42	13	142
	ja	3	13	8	24
Total		90	55	21	166

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	22,239 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	22,809	2	,000
Linear-by-Linear Association	21,897	1	,000
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,04.

Uitkomst Chi-kwadraat toets voor het kenmerk 'gezellig/open/actief'

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Kenmerk gezellig/open/actief * Woonplaats	166	100%	0	0,0%	166	100,0%

Kenmerk gezellig/open/actief * Woonplaats Crosstabulation

Count

		Woonplaats			Total
		Hoogezand	Sappemeer	Buitendorpen	
Kenmerk gezellig/open/actief	nee	78	43	19	140
	ja	12	12	2	26
Total		90	55	21	166

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,546 ^a	2	,280
Likelihood Ratio	2,503	2	,286
Linear-by-Linear Association	0,060	1	,807
N of Valid Cases	166		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,29.

Bijlage 8: Overzicht opmerkingen peer review

Opmerkingen peer reviewer	Wat er mee gedaan is
Ik heb zelf absoluut geen ervaring met H-S dus ik weet weinig van wat er speelt in de gemeente. Je spreekt veel over buitendorpen, wat is het verschil tussen een buitendorp en Sappemeer en Hoogezand en op wat voor bron is deze indeling gebaseerd?	In hoofdstuk 1.3 heb ik de term buitendorpen duidelijker vastgesteld en de bron van waar ik de benaming vandaan heb gehaald vermeld.
Is het onderwerp duidelijk afgebakend? Ja, In de probleemstelling staat of ze erin geslaagd zijn hun identiteit te delen. Bedoel je dit werkelijk als een actie zoals het nu klinkt of is het meer een proces van de afgelopen jaren met meerdere actoren? En kun je dat als geslaagd of niet geslaagd benoemen?	Ik heb de verwoording veranderd. Ergens in slagen suggereert het hebben van een doel. Omdat dit niet mijn bedoeling was van deze zin en om verdere onduidelijkheid te voorkomen heb ik die zin aangepast.
Volgens mij kan het kaartje nog wel iets duidelijker. Ik weet hoe naar het is om met GIS bezig te zijn maar het zou denk ik mooi zijn als je om de gemeente grens een duidelijke lijn trekt want ik zie niet precies wat nou tot welk gebied behoort. En zie geloof ik ook nog lijnen die niet met H-S te maken hebben maar ik weet de details daarvan niet gezien ik de grenzen van H-S niet uit mijn hoofd ken.	Het klopt dat er nog wat extra lijnen zichtbaar zijn op de kaart, deze zijn zoals uit de legenda blijkt de gemeentegrenzen. De namen van de aangrenzende gemeenten staan in de kaart, om het nog wat duidelijker te maken dat dit de aangrenzende gemeenten zijn. Het is een bewuste keuze geweest om niet de omtrek van de gemeente 'uit te knippen' maar om de omgeving zichtbaar te houden. Ik vind het lastig om een hele duidelijke kleur te vinden die de lijnen duidelijker zou kunnen maken. Ik heb van alles geprobeerd, maar daar heb ik geen oplossing voor gevonden. Wel heb ik de kaart een beetje bijgeknipt met de vorige versie, waardoor de focus nog wat meer op H-S ligt hopelijk.
Wordt verwezen naar relevante internationale wetenschappelijke literatuur? Duidelijk en volgens mij ook relevant. Alleen snap ik niet geheel wat het gedeelte over delen in symbolen en muziek en schilderkunst met jouw onderwerp te maken heeft. Wellicht lees ik hier meer over als ik verder ben in jouw stuk.	Met deze opmerking heb ik niets gedaan omdat ik in hoofdstuk 2.4 eerst noem dat voor een gemeenschappelijke identiteit meerdere mensen eenzelfde identiteit over een plaats moeten delen, dat bij dit delen symbolen een rol kunnen spelen, waar deze symbolen uit kunnen bestaan, en dat symbolen geschikt zijn voor othing. Dit is naar mijn idee een logische opbouw en waardevolle toevoeging. Daarnaast kom ik op dit onderdeel ook nog terug in deelvragen en in de conclusie.
Wordt de keuze voor de gebruikte methoden van dataverzameling en data-analyse goed toegelicht? Waarom enquêtes wordt niet heel erg uitgelegd. Wel heel mooi waarom op welke volgorde.	Ik heb de motivatie waarom er voor enquêtes is gekozen uitgebreider gemaakt waardoor het de keuze duidelijker is geworden.
Is voldoende uiteengezet welke ethische vraagstukken in het onderzoek relevant zijn, en	Volgens mij heb ik de meest relevante vraagstukken wel behandeld. Als ik nu nog

<p>hoe hiermee is omgegaan? Zou wellicht wat uitgebreider kunnen maar opzich prima zoals het is.</p>	<p>wat ga toevoegen is het naar mijn idee het toevoegen om het toevoegen.</p>
<p>Volgens mij heb je gemeentegids van Hoogezand-Sappemeer 2013-2014 niet opgenomen in de literatuurlijst en gezien je er wel naar verwijst is het denk ik toch nodig deze in je literatuurlijst te zetten.</p>	<p>Klopt, die is inmiddels wel toegevoegd.</p>
<p>4.1 zou wel wat meer bronnen kunnen gebruiken. Bijv over de houding die Sappemeer had, is voor jou wellicht heel logisch maar ik wist dat niet. De conclusie van deze alinea dat het kwam door wat de buitenwereld ervan vond komt een beetje uit de lucht vallen. Heel veel over sappemeer (dat is heel goed uitgewerkt) maar in de tekst zou meer aandacht voor het beeld van buiten kunnen om het te verduidelijken.</p>	<p>Er is niet heel veel literatuur over de samenvoeging van Hoogezand en Sappemeer, wat beschikbaar en waardevol is heb ik gebruikt. De houding van Sappemeer wordt duidelijk uitgelegd, ik heb voor de duidelijkheid nog een paar keer extra Bos genoemd als bron. Dat Hoogezand een minder grote rol speelt in dit hoofdstuk komt door de houding van Hoogezand. Dat de buitenwereld de beslissing neemt komt niet uit de lucht vallen aangezien eerder wordt genoemd dat niet Hoogezand en Sappemeer de beslissing hebben genomen uiteindelijk, maar de tweede kamer. Het beeld van buitenwereld uitbreiden draagt niet bij aan mijn onderzoek, omdat die focused op het beeld van binnenuit. Dat het beeld van buiten een rol heeft gespeeld is wel van belang om te noemen, omdat dus een gedeelde identiteit dus niet vanuit de dorpen zelf doorslaggevend was. Daarom heb ik in dit hoofdstuk alleen de laatste zin van de alinea nog wat aangevuld zodat de link met het stuk over de tweede kamer duidelijker wordt.</p>
<p>4.2 ‘Meerwijk is een mooie wijk geworden’ is niet heel objectief, kan je dit zo zeggen? Ik weet het niet. Er zou nog een bron bij het stukje over Gorechtbuurt kunnen want er zit veel literatuur in. Hoezo staat Hooge Meeren symbolisch voor beide dorpen? (ik snap het niet) De vraag is of er beleid op identiteit is maar ik zie geen enkele bron verwijzen naar een gemeentelijk beleidsstuk, wellicht kun je die nog toevoegen.</p>	<p>Die zin is zeker niet objectief, daarom heb ik het woord ‘mooi’ verwijderd uit de zin. Ik begrijp niet wat er met de zin “Er zou nog een bron bij het stukje over Gorechtbuurt kunnen want er zit veel literatuur in” bedoeld wordt. Ik heb geprobeerd het stuk wat duidelijker te maken, o.a. ook door als bron het interview nogmaals te noemen. Verder leek me de symbolische verwijzing van de hooge meeren, naar de namen van beide dorpen vrij voor de hand liggend. Omdat dit blijkbaar niet zo is heb ik nog een zin ter verduidelijking toegevoegd. Ik heb geen gemeentelijk bewijsstuk, om nogmaals te benadrukken dat de informatie over het beleid van de gemeente uit het interview komt, heb ik dat nog een aantal maal vaker genoemd in de tekst.</p>
<p>4.3 Er is nog wel een website maar geen</p>	<p>Ja, zoals blijkt uit de tekst is de vvv</p>

<p>VVV, wie doet de website dan? Of is deze hopeloos verouderd? (Aha zie dat jij het probleem ook hebt, maar wel gek) Eigenlijk is er dus weinig te vinden over de VVV, als ik het goed begrijp?</p>	<p>gereduceerd tot enkel een website. De identiteit die genoemd wordt op de website word in de conclusie nog weer gebruikt. Ik heb nog twee concluderende zinnen aan het einde toegevoegd om de boodschap van deze paragraaf extra duidelijk over te brengen</p>
<p>4.4 correspondentie tussen tekst en figuurnummers klopt niet helemaal. Figuur 7=4. Mooie figuren!</p>	<p>Is aangepast.</p>
<p>4.5 (misschien een idee iets duidelijker te maken dat 4.4 gaat over plaats en 4.5 over identiteit want ik moest even een paar keer op en neer scrollen om het verschil te merken tussen de vragen, echter als je de antwoorden gaat lezen is het duidelijk) Heb jij de categorieën zelf gecategoriseerd van te voren of heb je dat nadien gedaan of een bepaald lijstje gebruikt?</p>	<p>Bij het lezen van de deelvragen en de tussenkopjes in dit hoofdstuk is het verschil tussen 4.4 en 4.5 op zich wel duidelijk lijkt me, maar dat is een kwestie van lezen wat er staat. Veel duidelijker kan ik het niet maken. Op de laatste vraag wordt in de eerste zin van 4.5 antwoord gegeven: “Tabel 5 is een overzicht van de kenmerken die het vaakst door respondenten worden toegekend aan hun woonplaats”, daaruit blijkt dus duidelijk dat dit achteraf is gedaan omdat ik vooraf niet weet wat respondenten het vaakst gaan antwoorden. Om aan te geven dat ik zelf de categorieën heb gemaakt, heb ik daarover een zin toegevoegd in hoofdstuk 3.1</p>
<p>Worden de resultaten vergeleken met andere onderzoeksresultaten? Ik heb geen andere onderzoeken naar dit onderwerp gezien op dit niveau toegespitst.</p>	<p>Neen, ik heb nog geen andere onderzoeken kunnen vinden die gaan over de identiteit van hs vanuit de inwoners zelf.</p>
<p>Worden aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek? Nee, dat zou wellicht nog kunnen</p>	<p>Ja dit wordt wel gedaan, alleen niet in de conclusie maar bij methodologie. Dit is gezien de aard van de aanbeveling een logische plek naar mijn idee.</p>
<p>Bron zou nog wel fijn zijn bij wat de gemeente vindt. Zeker dat die nieuwbouw is met het oog op de wil om een woongemeente te worden is denk ik uit een bron gehaald.</p>	<p>Ja uit het interview met de gemeente, dit is inmiddels op een wat duidelijkere manier verwerkt in de tekst.</p>